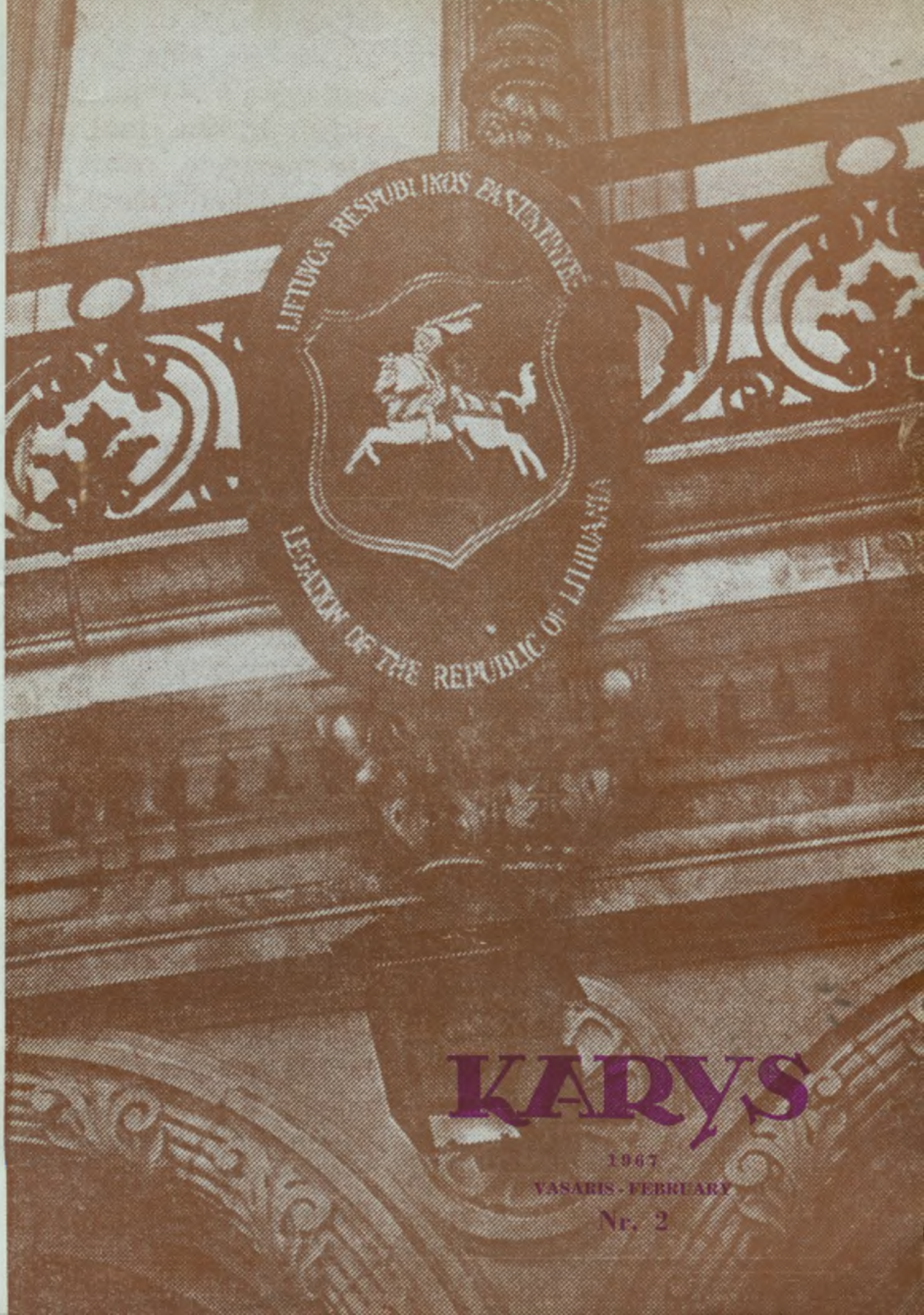

KARYS

1967
VASARIS - FEBRUARY
Nr. 2

KARYS

1967
Nr. 2 (1429)

Redaktorius — Zigmas Raulinaitis
Administratorius — Leonas Bileris
Redaktoriaus pavaduotojas — Jonas Rūtenis

Dail. literatūros dalį redaguoja — Vincas Jonikas

Atskirus skyrius redaguoja:
P. Petrušaitis — Tremties Trimitas
E. Petrauskaitė — Šaulė Tremtyje

Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje
Bronius Balčiūnas — Karinės Žinios

Leidžia — L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius

TURINYS

R. Kisielius — Lietuvos Pasiuntinybė Washingtone ..... viršelis
Gen. St. Dirmantas — Vasario 16 Dienos Aktas ir kariai 33
Dr. V. Gidžiūnas, O.F.M. — Veiksniai išugdžiusieji Lietuvos Kūrėjus - Savanorius 34
Dr. A. Budreckis — Daujotas—Gedimino karvedys 37
P. Gudelis — Širvintų miesto ir apsk. karo komendantūra 39
A. Grigaitis — Apie Varėnos Poligono stovyklą 1941 metais 43
P. Būtėnas — Velikorosų-rusų okupacijos įvardo reikalu 45
B. Balčiūnas — Partizaninis karas 47
Tremties Trimitas 52
Šaulė Tremtyje 55
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 58
Karinės Žinios 61
K r o n i k a 62

ATSTOVAI: Baltimore ..... M. ŠIMKUS
Chicago ..... J. STANKŪNAS
Cleveland ..... L. LEKNICKAS
Los Angeles .... O. ŽADVYDAS
Philadelphia .. A. IMPOLĖNAS
Australija ..... V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

Boston, Mass. — "Baltic Florists"

Chicago, Ill. — J. Karvelis, "Margiriai, H. Naujoks, "Parama", K. Rožanskas, G. Šilingaitė, J. Virpša, Kareckas, Edv. Štangenbergas.

Detroit, Mich. — V. Perminas ir S. Malinauskas

Grand Rapids, Mich. — J. Belinis

Kenosha, Wis. — B. Juška

Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Newark, N.J. — Kazys Trečiokas

Omaha, Nebr. — J. Kantanavičius

Woodhaven, N.Y. — J. Pašukonis ("Aidas") "Romuva"

Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — Z. Orvidas

Toronto, Ont. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius

Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora" — 74 Priory Road, Kew Surrey

AUSTRALIJOJE:

A. Kubilius — 131 Crozier Avenue, Edwardstown, So. Australia

P. Mažylis — 1 Taroonga Court, Norlane, Vic.

L. Vasiliūnas — 26 Gwynne St., Firle So. Australia

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB
Centro Lituano, Plaza Principal de La Vega, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N. Y. 11221, U. S. A. Subscription $6.00 per year. Single copy 60 cents.
SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

KU biblioteka
093 00523797 7

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

KARYS

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 2 (1429) VASARIS - FEBRUARY 1967

Vasario 16 Dienos Aktas ir kariai

"Ir Žodis tapo Kūnu ir gyveno mūsų tarpe."

Daug kas pagarbiai maldoje taria ar gieda šią paslaptį. Kiek panašiai ir 1918. II. 16 baltame popieryje juodai rašytas ŽODIS - AKTAS buvo įgyvendintas ir tapo mūsų tautos realybė. Tas, bemaž stebuklas, įvyko dėka kovingos dvasios jaunųjų Lietuvos sūnų kraujo, kuriuo 1919 m. sausio - vasario mėn., tai yra lygiai po metų Aktą paskelbus, pradėjome raudonai šlakstyti baltą Lietuvos sniegą.

Gausiai laistėme savo tėvų žemelę iki 1923 m., ir tai sausio - vasario dienomis. Pradėję pačiame dar neokupuotos Lietuvos viduryje — Kaune (Eimutis), Kėdainiuose (Kiaunė, Lukšys) iki pat Dauguvos, ir nuo Radviliškio per Seinus, Varėną, Druskininkus, Suvalkus ir Gardiną iki pat mūsų pajūrių Klaipėdos.

Vasario 16 dienos Akte buvo padėta daug garbingų ir ne ištisai garbingų išlikusių parašų. Tačiau ant Akto nebuvo nei parašo, nei antspaudo svarbiausio tada vykdomąją galią turinčio veiks-

Nepriklausomybės kovose sužeisto ir Karo ligoninėje mirusio kario mirties liudijimas (originalas du kartu didesnis).

1-o pėstininkų
D. L. K. GEDIMINO pulko
ADJUTANTAS.

Sausio m. 13 d. 1920 m.
40
V. Arnyta

Pranešimas.

Šiuomi pranešu, kad Liudvikas Juozas iš kaimo Marcinkonių Merkinės valsč. Alytaus apskričio tarnavęs 1-am pėst. D. L. K. Gedimino pulke lapkričio 25 d. 1919 m. mirė karo-ligoninėje nuo žaizdų.

Palaidotas Kauno kapinėse 27 d. lapkričio m. 1919 m.

Kapelionas Šaulauskis-Šeibutavičius

nio — nebuvo Lietuvos kario parašo. O, ne parašų tūkstančiais, ne žodžiais, ne raštais—memorialais ir memorandumais, ne šokiais bei dainomis ir kitokia kultūra karys stojo ginti ir apgynė Tėvų Žemę ir tautos teisę. Karys ryžosi užpuoliką atremti g i n k l u. Vargais, kančia, krauju; pasiaukojusių karių lavonais bei dvasios ir ginklų ugnimi įsibrovėliai buvo sustabdyti, nugalėti ir išvyti.

Tuo būdu, Vasario 16-tos dienos Aktas buvo antspauduotas karių raudonu krauju, sutvirtintas, ratifikuotas ir svarbiausia, į v y k d y t a s. Taigi, anuo metu augščiausias lemiantis veiksnys buvo kariai.

Po sekmingų mūšių ties Širvintomis ir Giedraičiais su, neva sukilusio, generolo Želigovskio (vykusiai praminto Žulikovskiu) lenkų kariuomenės klastingomis divizijomis, būtų buvęs atvaduotas ir Lietuvos valstybės lopšys ir branduolys — Vilniaus kraštas. Deja, mūsų veiksniai buvo paveikti įsikišusiųjų Vakarų Europos skaitlingų ir galingų veiksnių.

Taigi, jei ne lietuvių karių vyriška ir karžygiška dvasia bei jų ginklai, Vasario 16-tos dienos Aktas būtų likęs tik kilnus, svarus, skambus nutarimas, politinė žodinė deklaracija, kaip kad ir dabartinių mūsų skaitlingų veiksnių, kongresų, sąskrydžių, konferencijų, sambūrių nutarimai, skatinimai ir rezoliucijos.

Tokia buvo Lietuvoje ir Vakarų Europoje padėtis prieš 46-48 metus. Jau artėja metas mums patiems parašyti anų laikų istoriją. Šiuo metu padėtis žemės rutulyje yra smarkiai pakitėjusi mūsų nenaudai. Tačiau atėjus metui, rasime vėl būdų ir priemonių grąžinti Lietuvai laikinai prarastąją laisvę. Ugdykime kovos dvasią!

St. Dirmantas

VEIKSNIAI IŠUGDŽIUSIEJI LIETUVOS KŪRĖJUS-SAVANORIUS

DR. V. GIDŽIŪNAS, O. F. M.

Šiandieną, kai po 48 metų žvelgiame į anuos Nepriklausomos Lietuvos ir savanoriškos kariuomenės kūrimosi laikus, mums jau sunkiai suprantamas ano meto jaunuolių idealizmas, kurio skatinami jie visko išsižadėjo, viską paliko, net savo pačių gyvybėmis rizikuodami. Gi, žinia, kad bandymai atkurti Nepriklausomą Lietuvą atrodė tokie netikri, tokie neaiškūs, o nežiūrint to, tiek daug parodyta ryžto ir tiek daug sudėta gyvybe alsuojančių aukų. Dabar jau iš istorinės perspektyvos žvelgiant į tą netolimą praeitį, mums patiems kyla klausimas: "Iš kur atsirado jaunime šis didvyriškas ryžtas, kas išugdė tą nuostabią savanorių dvasią, kad jie be rezervų aukojosi ant tėvynės meilės aukuro?" Tuos veiksnius, kurie išugdė Lietuvos kūrėjus—savanorius aš čia trumpai ir panagrinėsiu.

ISTORINĖ LIETUVOS KARIUOMENĖS PRIGIMTIS

Vienas iš veiksnių paskatinusių mūsų jaunuolius savanoriškai stoti į kovą už Lietuvos laisvę, mano manymu, glūdi pačioje lietuvių prigimtyje. Jei mes žvelgsime į senosios Lietuvos valstybės kariuomenės kilmę, tai tuoj pastebėsime, kad ji buvo savanoriška. Prieš vieningos Lietuvos valstybės sukūrimą, kai dar kūrėsi tik atskiros kunigaikštijos, tai pavojui ištikus, visi vyrai skubėjo į nurodytą vietą, ir kunigaikščio vadovaujami gynėsi nuo priešų, arba juos puolė. Mindaugui sukūrus vieningą valstybę, pakviesti į karą specialių kvieslių, ar piliakalnių laužų ugnies apie pavojų įspėti, jie savanoriškai rinkdavosi į pilis, jas gynė, arba stodavo į atvirą kovą. Taip buvo iki Vytauto laikų.

Šis savanoriškas pareigingumas ginti savo kraštą, tarsi įgimtas paliko lietuvių dvasioje iki mūsų dienų. Juk visi lietuvių sukilimai, pradedant Tado Kosčiuškos sukilimu, baigiant legendarinėmis partizanų kovomis su bolševikais buvo spontaniški ir savanoriški. Šią lietuvių savanorišką auką tėvynei, net iki susideginimo, kaip atsitiko Pilėnuose, senose priešų kronikose užtikę, mūsų rašytojai romantikai labai iškėlė. Nenuostabu todėl, kad, kai tik laisvės vilčiai sužibus,

Lietuvos vyriausybė pašaukė ginti tėvynės, jaunuoliai tuoj stojo savanoriais. Jie dainavo Maironio dainą: *"Kur lygūs laukai, snaudžia tamsūs miškai"* ir prisiminė tos dainos posmą: *"Po kaimus šauklys, jo putotas arklys, į kovą lietuvininkus šaukia"*, ir nesuvaldoma jėga juos pastūmė į registracijos punktus.

VERGIJOS PRIESPAUDA IŠŠAUKĖ LAISVĖS TROŠKIMĄ

Kitas veiksnys, pažadinęs jaunuolius būti Nepriklausomos Lietuvos kūrėjais, buvo ilga ir skaudi 123 metų vergijos priespauda, iššaukusi stiprų laisvės troškimą. Po nelaimingų 1795 metų padalinimo lietuvių tauta, turėdama savito valstybinio gyvenimo atsiminimus, nenorėjo jų atsižadėti. Kančių ir svajonių mokykloje ji pradėjo naują gyvenimą, gausiai semdama sau jėgų iš praeities, tikėjimo ir tėvynės meilės šaltinių.

Priespauda, iš tikro, buvo skaudi. Rusijos carų rėžimas kaip replėmis suspaudė visą tautinį, kultūrinį ir religinį gyvenimą. Okupantai panaikino visas valstybines institucijas, uždarė lietuviškas mokyklas, panaikino universitetą, uždraudė spaudą, uždarė vienuolynus, suvaržė vyskupų ir kunigų veikimą, draudė jiems betarpiškai susisiekti su popiežium, uždarinėjo ir griovė bažnyčias, tūkstančius geriausių lietuvių ištrėmė į šaltąjį Sibirą, iš kur didesnė dalis, kaip ir dabar prie komunistų, niekuomet negrįžo. Okupantai visokiais būdais stengėsi lietuvius surusinti ir suprovoslavinti. Gi medžiaginiam išnaudojimui nebuvo ribų.

Aišku, kad lietuviai ne tik vergijos gėdos, bet dar daugiau žiaurios priespaudos negalėjo pakelti, dėl to, atvejų atvejais stengėsi nusikratyti vergijos jungo. Pirmasis dar 1794 m. bandė Lietuvą vaduoti Tadas Kosciuška. Vėliau, Napoleono žygio metu 1812 m. norėta išsivaduoti. Atvirais sukilimais lietuvių laisvės troškimas prasiveržė 1831 ir 1863 m. Deja, neremiant jų didžiosioms Europos valstybėms, jų pastangos buvo nesekmingos, dėl to numalšinę sukilimus rusai dar žiauriau persekiojo savo aukas. Už tat, dar labiau reikia stebėtis savanorių drąsa, išeiti į kovą prieš tą patį kolosą, kuris Marxo idėjomis persiėmęs buvo dar žiauresnis. Iš tikro, kai savanoriai buvo šaukiami, pavojus tegresė tik iš Sovietų Rusijos. Tuo metu tautų apsisprendimo teise naudojantis Lietuvai prašvito laisvės viltis, bet ją užgniaužti vėl puolė tie patys rusai, dabar jau bolševikai. Savanoriai pirmoje eilėje ir turėjo nuo jų Lietuvą apginti. Vėliau jiems teko kovoti ir su visais kitais istorinės Lietuvos priešais — vokiečiais bermontininkais ir unijos vėl trokštančiais lenkais.

TAUTINIO SUSIPRATIMO GILUMAS

Toliau, turbūt vienas iš svarbiausiųjų veiksnių, išugdžiusių mūsų savanorius, buvo gilus tautinis susipratimas. Istorinėje, net Gedimino, Algirdo ir Vytauto laikų, Lietuvoje gilaus tautinio susipratimo, mūsų laikų prasme, nebuvo. Lietuvos valdovai savo kanceliarijoje vidaus reikalams vartojo rusų kalbą, vietoje tarptautinės anuomet lotynų kalbos. Pats Vytautas, kad įsitvirtintų rusų žemėse net du kartu 1398 m. ir 1401 m. Žemaičius ir Sūduvą buvo atidavęs vokiečių ordinui. Vėlesniais laikais Lietuvos didikai kovoja prieš Liublino unijos sudarymą (1569) ir Lietuvos kunigaikštijos žemių atplėšimą Lenkijos naudai, o patys veda lenkaites, kalba lenkiškai ir vis labiau tolsta nuo savo tautos. Tas pats vyksta ir Bažnyčios gyvenime. Didikai ir dvasiškiai kovoja, kad lenkai nepatektų į Lietuvos vyskupus, o leidžia bažnyčiose įsikerėti lenkų kalbai. Lietuvos pranciškonai XVI amž. pradžioje, didikų padedami, net jėga nori išmesti lenkus iš savo vienuolynų ir atsiskirti nuo lenkų provincijos, o patys kalba ir meldžiasi lenkiškai. Iš to, matome, kad ano meto tautinė samprata daugiau buvo administracinio negu etnografinio tautinio pobūdžio.

Tautinis susipratimas mūsų laikų dvasioje pradeda reikštis tik XVI amž. gale ir tai daugiausia bažnytinėje literatūroje. Tiek protestantų pastoriai, tiek katalikų kunigai ruošia ir leidžia lietuvių kalbos skaitymo vadovėlius, gramatikas ir žodynus; rašo ir verčia giesmes, pamokslus, katekizmus ir šv. Raštą. Nuostabu, kad dažnai grynai religinių knygų prakalbose užtinkame patriotinius jausmus keliančius žodžius. Antai, kan. Mikalojus Daukša 1599 m. savo Postilės įžangoje, papeikęs lietuviškai pamiršusius ir lenkiškai kalbančius lietuvius, šitaip prabyla: *"Ne žemės gausumu, ne drabužių įvairumu, ne krašto turtingumu, ne miestų ir pilių tvirtumu laikosi tautos, bet labiau užlaikymu ir vartojimu savo kalbos, kuri didina ir išlaiko visuomenėj santarmę ir brolišką meilę."* Dabar mes žinome, kaip šventi yra šie žodžiai, kai dėl svetimos kalbos vartojimo, lenkų ir rusų sąskaiton, esame praradę didesnę pusę etnografinės savo krašto teritorijos.

Per visą XVII ir XVIII amž. lietuvišką literatūrą puoselėjo beveik vieni dvasininkai. Tuo galime įsitikinti perskaičius Vaclovo Biržiškos parašytas ano meto rašytojų biografijas nesenai išleistame "Aleksandryne". Antai Žemaičių vyskupas Jonas Lopačinskis (1762-78) antroje XVIII amž. pusėje savo pranešime popiežiui apie vyskupijos stovį rašo, jog jo širdis labai nuliūdusi dėl to, kad didelė dalis bajorų retai būna bažnyčioje, kai žemaitiškai (*in lingua vernacula samo-*

gitica) aiškinamas katekizmas ir sakomi lietuviški pamokslai.

Nuo XIX amž. pradžios prasideda kultūrinis lietuviškas sąjūdis. Jis buvo dar tik bendro pobūdžio. Jame dalyvavo ir mokslininkai, ir sulenkėjusieji, ir mokslus einąs patriotiškai nusiteikęs jaunimas. Kilo susidomėjimas Lietuvos praeitimi, lietuvių kalba, atsirado noras kurti lietuviškai ir rinkti tautosaką. Mūsų reikalui daugiau reikšmės turi lietuviškai patriotiškai rašiusieji: Dionyzas Poška, parašęs "Žemaičių ir Lietuvos mužiką"; Silvestras Valiūnas, sukūręs patriotinę "Birutės dainą", kurioje jis jau žadina susižavėjimą Lietuvos praeitimi. Jis viename posme sako: *"Laiminga buvo žemė mūsų, kolei buvom ponais ir gudų ir prūsų."* Ambrozijus Pabrėža tyrinėja ir aprašo Lietuvos augmeniją ir žemaičių papročius. Simas Stanevičius parašo "Žemaičių šlovę", joje jis tvirtina, *"Kad Lietuvos senos giminės pražuvime sveikos liko."* Simanas Daukantas iš meilės savo kraštui parašė net kelis istorinius veikalus. Tiesa, jis juose romantiškai, neobjektyviai, žavėjosi praeitimi, bet tas jo žavėsys skaitytojų širdyse žadino tėvynės meilę.

Po 1863 m. sukilimo buvo uždrausta ir lietuviška spauda. Tas turėjo sužlugdyti nedrąsiai gimstančią literatūrą ir iš viso lietuvišką kultūrą, bet taip neįvyko. Apvaizda mums davė vyskupą Valančių, kuris suorganizavo knygų rašymą Lietuvoje ir jų spausdinimą Prūsuose. Jis taip pat suorganizavo knygnešių tinklą, kurie taip pat buvo lietuviškos kultūros gynėjai — savanoriai. Knygnešių pasiaukojimas, drąsa ir apsukrumas žavėjo lietuvių jaunimą. Tai buvo ryškūs pavyzdžiai, kaip reikia aukotis už tėvynę.

Pats Valančius su savo bendradarbiais pagamino labai daug religinių, didaktinių ir beletristikos raštų. Parapinių mokyklų dėka jis pramokė lietuvius skaityti ir rašyti. Uždarius lietuviškas mokyklas, jo patarimu vaikus pradėjo mokyti daraktoriai ir motinos prie ratelių. Tokiu būdu jis paruošė "Aušrai", "Apžvalgai", "Varpui", "Tėvynės Sargui" ir kitiems laikraščiams skaitytojus. Jis mokė kaip ginti nuo rusų lietuviškas bažnyčias. Jo pamokymu vadovaudamiesi žemaičiai taip savanoriškai gynė Tytuvėnų, Kęstaičių ir Kražių bažnyčias. Jis turėjo įtakos ir mūsų savanoriams.

Po 1863 m. sukilimo, panaikinus baudžiavą, ir valstiečių vaikai galėjo siekti mokslo. Gi mūsų ūkininkaičiai buvo gryni lietuviai, dėl to, pasiekę mokslo, jie ėmė sielotis lietuviškais reikalais. Tada jau šviesesnieji jų pastebėjo, kad Lietuvai pražūtį ruošia tiek rusų vergija, tiek augštojo luomo ir miestiečių sulenkėjimas. Jie ir stojo į kovą prieš abu priešu. Jie ėmė budinti lietuvių sąmonę Nepriklausomos Lietuvos atkūrimo linkme, be lenkų unijos. Ši kova buvo vedama "Aušros", "Apžvalgos", "Varpo", "Tėvynės Sargo" ir kitų to laiko laikraščių. Operacija buvo skaudi, nes Lietuva neteko beveik viso augštojo luomo ir daugelio sulenkėjusių lietuvių, unijos su lenkais favoritų, bet patriotai lietuviai savo linijos nekeitė.

Kai išmušė patogi Lietuvos Nepriklausomybei atstatyti valanda, jos vyriausybė turėjo remtis tik grynai lietuviškai nusiteikusia negausia inteligentija ir sveiku ūkininkaičių savanorių pasiaukojimu, ir ji nebuvo apvilta. Ano meto jaunuoliai, supažindinti su didinga Lietuvos praeitimi, ryžosi eiti senųjų didvyrių keliu. Jie buvo sąmoningi Lietuvos kūrėjai. Jie pakėlė visus trūkumus, šaltį ir alkį. Jie išgyveno laimėjimų džiaugsmą ir pralaimėjimų tragizmą, kai jiems nebuvo lemta apginti Lietuvos sostinę Vilnių. Dar daugiau jų širdys pasruvo krauju tuomet, kai ir vėl tie patys bolševikai sutrypė tai ką jie savo krauju buvo apgynę.

* * *

Aš žinau, kad kariai niekuomet nenusimena, nes jų dvasią palaiko tie patys veiksniai, kurie juos anuomet pašaukė kurti Nepriklausomą Lietuvą. Jų įgimtas pareigingumas savanoriškai, visais galimais būdais, ginti tėvynę, gili ir sąmoninga tėvynės meilė, skatina sutraukyti ir dabartinius, dar skaudesnius, vergijos pančius, kad Lietuva būtų laisva ir nepriklausoma. Lietuvos kariai ir dabar su mūsų dvasinio atgimimo dainium energingai savo dvasios gilybėje šaukia:

"Šalin nusiminę dūsavimai skaudūs:
Jie silpnina dvasią paikai.
Mes vienas į vieną sustosim į kovą,
kaip milžinas amžių baisus,
O meilė tėvynės tebus mums vadovu
Ir Dievas, kurs rėdo visus!
Darbuosimės ir eisim kur šaukia tėvynė!
Mylėsime, broliai, ką proseniai gynė!
Tėvynė iš miego pabus!"

DAUJOTAS — GEDIMINO KARVEDYS

ALGIRDAS BUDRECKIS

D.L.K. Gediminas pats nebuvo linkęs į karybą; jo būdui labiau tiko valstybininkystė ir diplomatija. Jo valdymo laikais, tačiau, prisiėjo gintis nuo Kryžiuočių ordino puldinėjimų ir užkariauti Rusijos plotus. Nekartą Gediminas pavesdavo kariuomenės vadovavimą giminaičiui ar kokiam karingam kunigaikščiui. Be abejo, pats gabiausias ir narsiausias Gedimino karvedžių buvo jo žentas, Daujotas.

Kilmingasis Daujotas, kurį rusų metraščiai dar vadina Dovydu, buvo Daumanto sūnus. Jo tėvas buvo tas pats Daumantas, kuris buvo vadovavęs sąmokslui prieš Mindaugą ir kuris vėliau tapo Pskovo kunigaikščiu. Nors Daujotas buvo gimęs Pskove, abu jo tėvai buvo lietuviai didikai. Apie Daujotą pirmą kartą girdime 1314 m., dar tebegyvenant D.L.K. Vyteniui. Kai kryžiuočių maršalo Henriko kariuomenė atžygiavo ligi Naugarduko, Daujoto vedamos lietuvių jėgos pastojo kelią ir 1314 m. rugsėjo mėn. ją visiškai sunaikino.

Atstatęs Gardino pilį ir padidinęs jos įgulą, Gediminas pavedė narsiajam Daujotui miesto ir srities vadovybę. Tai buvo nepaprastas pasitikėjimas iš Didžiojo Kunigaikščio pusės, kadangi Gedimino valstybėje sričių valdovai buvo beveik vien tik jo giminaičiai. Kol pilį tvarkė Daujotas, Gardinas džiaugėsi visiška ramybe. Jis ir buvo pramintas "gardiniškiu". Vokiečių metraščiai paprastai jį vadina Gardino komendantu (*castellanus* arba *Burgrefe*), o chronikininkas Petras Dusburgietis jo valdomą Gardino sritį vadina *allodium seu predium*. 1319 m. jisai vadovavo sekmingam lietuvių žygiui į Prūsus. Jo karinis vaidmuo nesiriboja vien gynyba. Imant dėmesin faktą, jog tais laikais stigo vieškelių ir reikėdavo žygiuoti didelius atstumus, tikrai nuostabu, kaip šis taurus Gardino seniūnas sugebėjo, poros metų bėgyje, vesti savo raitininkus iki Estijos, po to, staiga, smogti totorius pietryčių Rusijoje ir pagaliau nusiaubti Elbės krantus vakaruose. Jodami ant eiklių žemaitukų, Daujoto vyrai savo greitumu ir smarkumu visur nugalėdavo priešus. Tie faktai liudija, kad Daujotas buvo genialus kavalerijos vadas.

1322 metais Livonijos kryžiuočiai, negerbdami jokių teisių ir sutarčių, nekreipdami dėmesio į Pskovo taikos sutartį, iššudė Pskovo medžiotojus, žvejus ir pirklius, ramiai savo amatu užsiimančius Peipuso ežero pakraščiuose. Pskovėnai skundėsi dėl taikos sulaužymo ir reikalavo atlyginimo, bet riteriai juokėsi iš tų reikalavimų ir grasino naujomis niekšybėmis. Tada pskovėnai prisiminė savo nepamirštamojo Daumanto sūnų ir kreipėsi į Daujotą (Dovydą), prašydami jiems padėti. Pskovo valstybė pasiūlė Gediminui sąjungą prieš ordiną ir Naugardą ir prašė jai kunigaikščiu atsiųsti Daujotą. Gediminas sutiko leisti Daujotą padėti pskovėnams prieš ordiną, nes norėjo pasinaudoti pskovėnų ir naugardiečių nesantaika ir išvaduoti Pskovą iš Naugardo kunigaikščio Jurgio, Danilos sūnaus, valdžios. Vadinasi, Daujoto talka kaip tik galėjo pakreipti Pskovą į Lietuvos sferą.

Daujotas nedelsdamas surinko lietuvius savanorius ir nuvyko su jais į Pskovą. Pskovėnų būriai susirinko jo vadovybėje. Rygiečių ir pskovėnų sąjungai su Lietuva Vokiečių ordinas priešpastatė savo ir Estijos danų sąjungą su Naugardu (1323 m. sausio 23 d.). Daujotas, tuoj po savo atvykimo į Pskovą, su kariuomene įsiveržė į Danijai priklausančią Talino sritį ir, nusiaubęs kraštą, išsivedė apie 5000 belaisvių. Visą turtingą grobį jis atidavė pskovėnams ir 1323 m. vasarą grįžo į Gardiną. Nusiaubtosios Estijos likimas ir tolesnių karų baimė Estijos vyskupus vertė dėtis su Rygos arkivyskupu ir tuo pačiu metu su Lietuva sudaryti karo paliaubas ir taiką.

Tų metų rugpjūčio mėnesį Daujotas talkino savo svainiui (Gedimino žentui), Plocko kunigaikščiui Vankai, prieš Dobrino kunigaikštienę Anastaziją. Jisai nuteriojo Dobrino žemes ir privertė Anastaziją susitaikyti su Vanka.

1323 metais jam teko vykti net tris kartus į Rytus. Jis vėl talkino Pskovui prieš ordiną. Mat, įpykdyti riteriai nusprendė atsilyginti už pirmąjį Daujoto siautimą jų žemėse ir ne kitaip, kaip Pskovo išgriovimu. Magistras apsupo miestą su stipria kariuomene ir, per 18 dienų daužydamas patrankų šūviais miesto sienas, daugely vietų jas pramušė ir jau buvo besirengęs įsiveržti į patį miestą, tačiau atvykęs Izborsko vietininkas, kunigaikštis Eustafijus su stipria kariuomene atmušė kryžiuočius ir laikinai sustabdė jų pasiekimus. Pagaliau, atrėmęs Eustafijų, magistras dar smarkiau ėmė pulti Pskovą. Pskovėnai vėl kreipėsi į Daujotą. Jis greit atvyko su kariuomene, sutriuškino kryžiuočius, atėmė iš jų užgrobtą turtą, vė-

liavas ir karo pabūklus ir privertė juos aštuoneriems metams gyventi taikoje su pskovėnais.

Nuo 1324 m. Daujotas veikė tik iš Gardino. 1324 m. lapkričio antroje pusėje jis nusiaubė Mozūrus, kurių kunigaikščiai jau buvo užmezgę ryšius su kryžiuočiais. Staiga, lenkų-lietuvių santykiai pasikeitė, kai lenkų karaliaus sūnus prisipiršo Gedimino dukrai Aldonai. Be turtingų dovanų Gediminas kraičio Aldonai davė net 24,000 paimtų kovose lenkų belaisvių. Daugelis tų belaisvių buvo paimti Daujoto. Lenkų atstovų vedama ir 24,000 belaisvių lydima, Aldona 1325 m. vyksta Krokuvon. Lenkų džiaugsmas buvo neišpasakytai didelis. Tiek daug belaisvių, kuriuos laikė žuvusiais, grįžo. Be to, ateičiai baisiųjų lietuvių pavojus buvo pašalintas, nes su lietuviais buvo pasirašyta "amžina" sąjunga. Aldona apsikrikštijo Onos vardu. Buvo atšvęstos iškilmingos vestuvės. Dar Lietuvoje pasirašyta sutartim abi šalys pasižadėjo viena kitai pagalbą kare.

1326 m. pradžioje lenkai jau paprašė pagalbos iš savo naujojo sąjungininko. Lenkų karalius Vladislovas Lokietka sumanė užpulti Brandenburgijos markgrafą. Brandenburgijai tada priklausė sugrupuotos apie dabartinį Berlyną žemės. Gediminas, laikydamas sutartį, išsiuntė pagalbon Vladislovui 1200 savo geriausių raitelių. Tai lietuvių kariuomenei vadovavo Daujotas.

Lietuviai laimingai vyko per Mozūriją į kryžiuočių žemes ir ten užpuolė vokiečius. Išsiųstą prieš lietuvius markgrafo kariuomenę Daujotas sumušė ir pradėjo plėšti ir naikinti vokiečių žemę. Jis visiškai sunaikino 140 kaimų ir tokią baimę įvarė brandenburgiečiams, kad jie jį praminė "Krikščionių mirtimi". Tuo tarpu lenkai patys kažkodėl delsė ir savo kariuomenės nesiuntė. Lietuviai, prisiplėšę grobio ir paėmę 6000 belaisvių, leidosi namo.

Iš šito žygio grįžtantį Daujotą klastingai nužudė mozūrų bajoras Andrius Gostas (*andrzej Gosc*). Pasak vokiečių metraščių Gostą prieš Daujotą nuteikęs lietuvių žiaurus elgesys Brandenburge ir į Lietuvą varomų belaisvių kančios. Yra ir kitas paaiškinimas, kodėl Gostas pasikėsino prieš Daujoto gyvybę. Lietuviams grįžtant iš Brandenburgo du karvedžiai susiginčijo dėl gražios belaisvės lenkutės. Kai jie atėjo pas Gardino seniūną ginčui išspręsti, esą, Daujotas perkirtęs merginą per pusę savo kalaviju, tardamas: "Štai, dabar abudu turite savo dalį!" Matyt, Gostas buvęs merginos meilužis, ir pas jį degęs kerštо noras.

Vykstant lietuviams per Mozūriją prie lietuvių prisidėjo ir tas bajorėlis. Lietuviai skaitė lenkus sąjungininkais ir dėlto, žinoma, jų nesisaugojo. Gostas, vieną dieną, kai lietuviai girdė arklius, prisiartinęs iš užpakalio prie lietuvių karvedžio Daujoto, perdūrė jį durtuvu iš pasalų ir pats skubiai pabėgo. Kokia bebūtų Gosto turėta priežastis, tačiau taip žuvo narsus karžygis, kuris niekuomet nebuvo pralaimėjęs kautynių.

Senoji Gardino pilis, Vytauto D. statyta

BIBLIOGRAFIJA:

1. Constantine R. Jurgėla, **History of the Lithuanian Nation** (Niujorkas, 1948).
2. Henryk Paszkiewicz, **Jagiellonowe a Moskwa** (Varšuva, 1933).
3. J. Puzyna, "Kim był i jak się naprawde nazywał Pukuwer ojciec Gedymina", **Ateneum Wileńskie**, X (Vilnius, 1935).
4. A. Šapoka, "Dovydas Gardiniškis", **Lietuvių Enciklopedija** V (Bostonas, 1955).
5. V. Sruogienė, **Lietuvos istorija** (Čikaga, 1956).
6. J. Wolff, **Rod Gedymina** (Varšuva, 1886).

ŠIRVINTŲ MIESTO IR APSKRITIES KARO KOMENDANTŪRA

P. GUDELIS

(Pradžia KARIO 1 nr.)

Klebonas pasakojo, kad į Kauną grįžti galima taip pat per Ukmergę. Sumaniau dar susipažinti ir pasitarti su antruoju būsimuoju kaimynu, Ukmergės komendantu. Geru Vilniaus - Ukmergės vieškeliu pastotininkai galėjo greičiau pavažiuoti, taigi laiku pasiekiau Ukmergę. Kas buvo komendantu, nebeprisimenu, bet pasikalbėjimas su juo dar labiau paskatino mane priimti paskyrimą. Ir jam patiko mano sumanymas atvykti į Širvintas su patikimų kareivių daliniu. Tik jis abejojo, kad Krašto Aps. ministerija leis man tai daryti. Iš Ukmergės ėjo siaurasis geležinkelis į Jonavą. Gavau iš komendanto karišką bilietą ir traukiniu sugrįžau į Kauną.

Rik. sk. viršininkas, išklausęs mano pranešimą apie padėtį Širvintose ir mano sumanymą suorganizuoti k-tūrą Pasvalyje, pasakė, kad tokio sutikimo negali duoti ir bandė prikalbėti mane tuojau pakeisti kar. Pošiūną. Turėjau įrodinėti, kad vietoje nebus galima nieko padaryti ir kad todėl nuo paskyrimo turiu atsisakyti. Rik. sk. viršininkas sumanė tuo reikalu pasitarti su Kar. štabo viršininku ir pakvietė mane dar ateiti rytoj. Nors pats jau buvau pradėjęs abejoti, bet sekantį rytą gavau sutikimą ir buvau paskirtas "Širvintų miesto ir apskrities karo komendantu nuo 1919 m. rugpjūčio 7 d." (Liet. Kar. Įsak. 175 Nr. 18 par. (Ištrauka iš tarnybos lapo).

— — —

Mano parsivežta naujiena apie paskyrimą Širvintų karo komendantu, aps. viršininkui M. Marmai ir milicijos vadui J. Navakui labai nepatiko. Reikia priminti, kad Pasvalio aps. sudarymas buvo mūsų trejukės sumanytas. Biržuose atsirado stipri opozicija, kuri darė žygius Kaune, kad aps. centru būtų paskirti Biržai. Tačiau tais laikais Biržai buvo labai sulenkinti. Partizanų kovų laikais mums teko turėti reikalų su Biržų partizanų būrio vadu karininku Zigmu Šilkarskiu. Jo veikimas atrodė labai įtartinas. Nors bolševikams užėmus Biržus, jis su savo būriu pasitraukė į Joniškėlio aps., bet su Joniškėlio aps. apsaugos štabu (partizanų vadovybe) nebendradarbiavo ir kovose beveik nedalyvavo. O kai Joniškėlio partizanai privertė bolševikus pasitraukti, tai kar. Šilkarskis, sugrįžęs į Biržus, pasiskelbė komendantu ir pasikvietęs dar porą rusų kariuomenėje tarnavusių, sulenkėjusių dvarininkų ir keletą miesto panelių, įsteigė didžiulę komendantūros raštinę.

Mums teko padaryti daug žygių, kol įrodėme Šilkarskio ir jo kompanijos labai aiškų lenkiškumą. Mums pavyko sukliudyti Šilkarskio įsigalėjimą Biržuose ir į ten Kar. štabas atsiuntė karininką J. Vėgėlį. Po to, Šilkarskio užtarytojai Kaune pradėjo pravardžiuoti mus "Joniškėlio Respublikos" vadais.

Kai birželio mėn. 1 d. buvo panaikinta Joniškėlio aps ir įsteigta Pasvalio aps., man buvo pavesta l. e. jos komendanto pareigas, o nuo birželio 21 d. taip pat ir Biržų aps. k-to pareigas. Tuo būdu karininkas J. Vėgėlis tapo Pasvalio aps. karo komendanto pavaduotoju.

Paskyrus mane Širvintų karo komendantu, M. Marma ir J. Navakas baiminosi, kad gal tuo norima tik išardyti mūsų bendrą frontą prieš lenkus. Tik išsiaiškinus, kad Kar. štabas įsakė man perduoti Pasvalio k. komendantūrą mums visiems jau gerai pažįstamam karininkui J. Vėgėliui, jie nusiramino ir pasižadėjo padėti man kuo greičiausia suorganizuoti Širvintų karo komendantūrą.

Galiu papildyti, kad 1919 m. rugpjūčio 28-29 d.d. likviduojant POW sukilimą, buvo surasti dokumentai, iš kurių paaiškėjo, kad kar. Z. Šilkarskis buvo numatytas POW-kų komendantu Biržų apygardai. POW bylos metu karininkui Vėgėliui pavyko suimti tik jo bendrininkus: Aišparą, Koscelkovskį ir kit., o Šilkarskis suspėjo pabėgti į Lenkiją.

M. Marmos pagalba labai man pravertė, nes jis buvo taip pat Pasvalio aps. Suėmimo komiteto pirmininkas. Komendanto pareiga buvo mobilizuoti arklius ir rekvizuoti gyvulius ir maistą kariuomenei. Kaip tik tuo metu išpuolė naujokų šaukimas, tai pasirinkau savo nuožiūra naujokų Širvintų k-tūros kuopai. Susitaręs su kar. Vėgėliu, paėmiau iš Pasvalio k-ros karininkų ir puskarininkių kadrus. Prasidėjo intensyvus naujokų mokymas.

Iš Intendantūros Kaune parsivežiau keletą siaurojo geležinkelio vagonėlių kariškų vežimų, lauko virtuvę, ginklų, drabužių ir avalinės. Suėmimo komitetas paskyrė reikalingą kiekį arklių ir net parūpino man karietą. Rugsėjo mėn. 1 d. perdaviau kar. Vėgėliui pirmininkavimą Naujokų Šaukimo komisijoje. Rugsėjo 8 d. Pasvalyje buvo atlaidai, todėl surengėme iškilmingą Pasvalio ir Širvintų komendantūrų priesaiką. Į iškilmes suplaukė didelės minios gyventojų, ypač daug kareivių giminių. Visiems buvo nematytas reginys tokia daugybė savos lietuviškos kariuomenės.

Tuo būdu Širvintų komendantūrą pavyko suorganizuoti beveik vieno mėnesio bėgyje. Sekančią savaitę, žygio tvarka, išvykome į Širvintas.

Turiu išsaugojęs, man simboline atrodančią, Pasvalio aps. organizatorių nuotrauką. Pasvalio aps. komiteto kieme ant rąstų krūvos sėdi: aps. viršininkas M. Marma ir aps. komendantas karin. P. Gudelis, apglėbti poilcijos vado J. Navako. Nors jo odicialės pareigos buvo mažiau reikšmingos už dviejų pirmųjų, bet jis dominavo savo autoritetu. Partizanų kovų laikais jis buvo jų vyriausias organizatorius, o eidamas aps. komiteto pirmininko pareigas, buvo ir jų globėju. Galiu pridurti, kad su J. Navaku buvome kartu baigę 1914 m. Panevėžio realinę mokyklą. Tik jis vėliau studijavo Maskvoje mediciną ir buvo nuo karo prievolės atleistas. Tačiau, sugrįžęs į Lietuvą, jis labai aktyviai prisidėjo prie apsaugos organizavimo. Iš Pasvalio aps. milicijos vado pareigų jis buvo pašauktas į Kauną Piliečių apsaugos departamento direktorium. Paskiau jis buvo Klaipėdos krašto gubernatorium, kur iškėlė naciams garsiąją bylą. Rusams Lietuvą okupavus, pasitraukė į Vokietiją, tačiau vėl staiga užėjus rusams, buvo suimtas ir mirė kankinio mirtimi.

M. Marma, gim. 1886 m. Vilkijoje, buvo teisininkas, veiklus 1905 m. sukilimo dalyvis. I Pasaulinio karo metu buvo Rusijoje ir dalyvavo Petrapilio seime. Sugrįžęs į Lietuvą, gyveno pas brolį kunigą Kriukuose, Joniškėlio aps. Buvo išrinktas Joniškėlio apskrities komiteto pirmininku, paskiau paskirtas apskrities viršininku. Prieš II Pas. karą buvo privatus gynėjas Vilkijoje. 1944 m. paskutinį kartą aplankiau jį ten. Kadangi jis pirmosios okupacijos metu nebuvo persekiotas, todėl nutarė pasilikti ir 1944 m. Pasakojo, kad esąs vietinės varguomenės labai vertinamas, nes sėkmingai gynęs ją nuo bolševikų pareigūnų sauvaliavimo. Reikia manyti, kad tas jį vėliau ir pražudė. Populiarių asmenų bolševikai nepakentė. M. Marma buvo vėliau suimtas ir ištremtas į Sibirą.

Viduryje Pasvalio aps. milicijos vadas J. Navakas, k. — aps. v-kas M. Marma, d. — karo komendantas P. Gudelis.

Kad supratus Širvintų komendantūrą ištikusius netikėtumus, pravartu prisiminti bendrą situaciją 1919 m. vasarą. Nors jaunajai Lietuvos kariuomenei gegužės mėn. pabaigoje ir birželio mėn. pradžioje pavyko nuo bolševikų išvaduoti jau didelius Lietuvos plotus, tačiau ji turėjo sustoti prieš Zarasų krašte su užnugariu Daugpilyje sutelktas bolševikų jėgas.

Liepos mėn. pabaigoje Lietuvos šiaurėje pasirodė dar naujas priešas, nenorintys į Vokietiją trauktis vokiečių kariuomenės daliniai, vėliau gavę bermontininkų vardą. Jie nesiskaitė su Lietuvos vyriausybe, trukdė jos atstovų ir savivaldybių darbą. Savavališkai rekvizavo maistą, vargino ūkininkus, reikalaudami pastočių. O pavieniai kareiviai ir ištisos jų gaujos, net atvirai plėšikavo. Laik. vyr. negalėjo pavartoti prieš juos jėgos, nes visa kariuomenė buvo pririšta Dauguvos fronte prieš bolševikus. Be to, buvo žinoma, kad šių būrių užnugaryje, Lat-

vijoje, stovi ištisas gen. Goltzo VII vokiečių atsargos korpas.

Negeriau buvo ir Lenkijos pasienyje. Kovo mėn. 9 d. lenkai paėmė Gardiną, o balandžio mėn. 19 d. užėmė Vilnių. Gegužės mėn. 8 d. lenkai puolė lietuvių sargybas Vievio rajone, bet buvo atremti. Nors lenkai neslėpė savo tikslo: prijungti Lietuvą prie Lenkijos, atstatyti nelemtąją uniją, bet patys įsivėlę į karą su bolševikais, turėjo skaitytis su juos globojančiomis santarvės valstybėmis. Lietuvos vyriausybė kiekviena proga skundėsi joms dėl lenkų grobuoniškų siekių. Pastarosios oficialiai draudė lenkams kariauti su Lietuva, o neoficialiai jų tikslams maža tesipriešino. Todėl lenkai tų draudimų nepaisydavo ir žingsnis po žingsnio užiminėjo Lietuvos pakraščius, teisindamiesi, kad kariaudami su rusais, turi rūpintis savų sparnų saugumu.

Pirmoje rugsėjo mėn. pusėje lenkai plačiu baru puolė Ukmergės link ir užėmė Širvintas, Giedraičius, Šešuolius. Prie Lyduokių bandė apsupti Ukmergę ir ties Vidiškiais perkirsti Ukmergės - Utenos plentą, kuriuo iš Kauno ėjo aprūpinimas prie Dauguvos su bolševikais bekovojančios kariuomenės.

Iš jau minėtų asmenų atsiminimų galima taip pat susidaryti pilną vaizdą apie sunkias lietuvių komendantūros kovas su lenkais ir jos priverstiną atsitraukimą nesulaukus pagalbos atsispirti lenkams.

Virš. Užpalis rašo: "Iki rugsėjo mėn. su lenkais gyvenome pusėtinai — kaip šuo su kate, o vėliau pradėjome pyktis, nes lenkų komendantas poručikas Dvožakas suagitavo vietinius gyventojus, kad šie patys imtų mus varyti iš Širvintų".

Plk. Mačiuika nurodo priežastį, kuri privertė lenkus susirūpinti sustiprinti savo jėgas ir išvaryti dar silpną lietuvių k-tūrą iš Širvintų. Jis papasakoja apie mano atsilankymą Širvintose susipažinti su k-tūros padėtimi ir apie pažadą atvykti su kuopa gerai ginkluotų vyrų, ir priduria: "Karin. Gudeliui išvažiavus, pasklido gandai, kad Širvintosna ateina 300 lietuvių kariuomenės. Kitą dieną mes tikrai sulaukėme 18 uniformuotų ir gerai ginkluotų vyrų iš Ukmergės... Šie gandai tik dar labiau sutvirtino lenkų budrumą, ir jie savo eiles padidino iki 300 vyrų prieš mūsų 53 beginklius savanorius ir 18 ginkluotų vyrų iš Ukmergės. Gyvenimo sąlygos mums pasidarė nepaprastai sunkios. Nebeateidavo ir naujų savanorių, nes lenkai jų nebeįleisdavo į miestelį".

Ir anksčiau, dar būdami silpnesni, lenkai visiškai nesiskaitė su lietuvių k-tūra. M. Biržiška savo knygoje "Dėl mūsų sostinės" rašo: "Liepos 6 d. lenkuojantieji dvarininkai surengė Širvintose 350 m. Liublino unijos minėjimo mitingą. Ta proga protestavo prieš Laik. vyriausybės antilenkišką politiką ir reikalavo Lietuvą prijungti prie Lenkijos".

Pirmiau minėjau lenkų surengtą rugpjūčio mėn. 4 d. mitingą. Jame buvo išrinkti atstovai į "Vilniaus seimą" reikalauti prisidėjimo prie Lenkijos.

Atėjus į Širvintas stipresnėms lenkų jėgoms, lenkai sekmadieniais po pamaldų rengdavo mitingus ir agitatoriai reikalaudavo lietuvių komendantūrą pasišalinti.

Kartą suagituota minia apgulė komendantūrą. Karin. Pošiūnas pakvietė jos išrinktus delegatus į komendantūrą. Virš. Užpalis rašo: "Komendantas, išklausęs delegatų reikalavimus, surašė protokolą ir davė delegatams pasirašyti. Pasirašę išsiskirstė. Ėmė skirstytis ir minia. Jau ir vakaras artėjo. K-tas parašė pranešimą ir kartu su protokolu pasiuntė į Ukmergę. Pranešimą reikėjo siųsti per pėsčią žmogų, nes neturėjome nei arklių, nei telefono, o pastotės tuomet apie Širvintus lietuvių kareivis nieku gyvu negalėjo gauti".

Apie Širvintų k-ros sudėtį plk. Mačiuika paduoda tokių žinių: "Rugsėjo mėn. buvo 67 žmonės. Iš savanorių buvo 9 moksleiviai, o 25 beraščiai. Iš visų savanorių 25 buvo pasiturinčių ar šiaip vidutinių ūkininkų vaikai, o 38 buvo ūkio darbininkai, ar smulkūs neturtingi ūkininkai".

Suprantama, kad tokiomis jėgomis nebuvo įmanoma kiek rimčiau lenkams pasipriešinti ir jų akiplėšiškumas vis didėjo.

Rugsėjo 8 d. (taigi, tą pačią dieną, kai mano organizuota kuopa dalyvavo Pasvalyje priesaikos iškilmėse) po eilinio audringo mitingo prie bažnyčios pasklido gandai, kad lenkai rengiasi kom-rą nuginkluoti ir visus išvežti į Vilnių belaisviais. Komendantas įsakė kareiviams visą naktį budėti su ginklais rankose. Tolesnius įvykius viršila Užpalis šiaip aprašinėja:

"Pagaliau, įsakė man surinkti visus basus ir beginklius kareivius ir nakties metu išsiųsti juos slaptai nuo lenkų į Gelvonių miestelį. Kitai dienai turėjau parūpinti bent du vežimus daiktams vežti. Negavęs pastotės, turėjau vežikus pasamdyti.

Gavęs iš komendanto įsakymą, tuojau nuvykau kom-ros būstinėn, įsakiau niekam iš k-ros neišeiti, o surinkęs basus ir beginklius, kurių buvo apie 40, pasiunčiau juos į Gelvonis. Šitos komandos viršininku paskyriau jauną sa-

vanorį J. Martinkų. Per jį daviau Šiaulių kaimo gyventojams raštelį, prašydamas jų rytojaus dieną atsiųsti mums 5 vežimus su gerais arkliais ir duoti šiai basai komandai vakarienės. Šiaulių kaime gyveno tikri ir ištikimi Lietuvos sūnūs, ir aš jais pasitikėjau ... Visą naktį dideli civilių lenkų ir paskirų kareivių būriai vaikščiojo ir jodinėjo po miestelį ir aplink mūsų k-rą ir sekė kiekvieną mūsų judėsį".

Ant rytojaus atvyko laukiamos pastotys ir kareiviai pradėjo krauti savo daiktus. Kartu su kareiviais kraustėsi pašto viršininkas ir žemės tvarkytojo padėjėjas su sekretore.

"Mums besikraunant į vežimus, prie k-ros susirinko lenkų kareiviai bei civiliai ir ėmė kibti prie mūsų daiktų, o ypač prie produktų, reikalaudami, kad mes juos paliktume Širvintose. Iškilo didelis ginčas ... Pagaliau mūsų k-tas parašė griežtą reikalavimą lenkų kom-tui, kad jis savo kareivius suvaldytų ... Lenkų k-tas reikalavimą išpildė ir įsakė saviesiems neliesti mūsų produktų. Ginčas užtruko apie keturias valandas. Baigiantis pirmai valandai mes išleidome savo gurguoles ...

Taip nekantraujant, slinko valanda po valandos. Artinosi jau ir vakaras ... Mes nustojome vilties gauti iš kur nors pagalbos. Nesulaukę pagalbos, apie 19 val. buvome priversti apleisti Širvintas. Komendantas įsakė pro užpakalines k-ros duris išeiti į sodą ir tyliai išsirikiuoti ... Miškais žygiavome ligi Vėsų tilto. Čia stovėjo mūsų atskira sargyba. Šios sargybos viršininkas buvo savanoris A. Mačiuika, vėliau mūsų aviacijos lakūnas. Mes su k-tu nužygiavome į Šiaulių kaimą, kur buvo mums paruošta vakarienė".

Tik apie 1 val. nakties prie Vėsų tilto atsirado Kauno batal. trečia kuopa ir Ukmergės k-ros kulkosvaidininkų skyrius su vienu sunkiuoju kulkosvaidžiu. Taip pavėluota pagalba jau nebegalėjo padėti atsilaikyti Širvintose, o pradėti kautynes, kad Širvintas atsiėmus, tų jėgų buvo permaža.

"Buvo nuspręsta Vėsų tilto sargybą sustiprinti, o patiems trauktis į Gelvonių miestelį. K-tūra su savo kareiviais tuojau ir iššygiavo į Gelvonis, o Ukmergės kuopa atvyko Šiaulių kaiman į poilsį".

Bet ir Gelvonyse k-ra išsilaikė gal vos vieną savaitę. Vieną naktį lenkai didelėmis jėgomis iš trijų pusių apsupo Galvonių m. "Tučtuojau buvo sukeltas pavojus, išrikiuotos kuopos ir suskirstytos į tris grupes. Pirmoji grupė užėmė frontą nuo vakarų į žiemius prieš Gelvonių dvarą, antroji nuo vakarų į pietus, o trečioji nuo rytų į pietus. Pirmajai grupei vadovavo ltn. Černeckis, antrajai grupei karininkas latvis (pavardės nebeatmenu), o trečiajai — mūsų k-tas ltn. A. Pošiūnas. Aš dalyvavau trečioje grupėje".

Įvykus susišaudymui, trečioji grupė dar galėjo lenkus atlaikyti, bet kai pasigirdo lenkų komanda: "Zamną! Neprzod! Na bagnety!" jie turėjo trauktis, nes jų šautuvai buvo be durtuvų, o granatų jie taip pat neturėjo. Jiems buvo vienas kelias: trauktis per Ževeliškių kaimo raistą.

"Beklampojant po raistą, mūsų grandinė labai išsiblaškė. K-tas su 9 kareiviais pasuko į Veprius, o aš su kitais kareiviais Ukmergės link ... Vėliau paaiškėjo, jog pirmos ir antros grupės apie 30 kareivių drauge su savo vadais pateko į nelaisvę. Apie 12 val. visa mūsų k-ra susirinko Ukmergėje. Aš nuvykau pas Ukmergės k-tą ir pranešiau apie liūdną įvykį. Jis mums parūpino 16 pastočių, su kuriomis mes ir nuvažiavome į Veprių miestelį, kur radome ir mūsų k-tą su 9 kareiviais. Jie buvo užėmę sargybą ant Šventosios upės tilto ties Slabados kaimu. Čia mes apsistojome, užėmę barą palei Šventosios upę.

Po kelių dienų į Veprius atvyko kitas komendantas su savo kuopa ir kuopos vadu. Komendantas Gudelis perėmė savo žinion visą k-rą, o buvęs k-tas leitenantas A. Pošiūnas išvyko į 1-jį pulką".

(bus daugiau)

CV narei ir "Šaulės Tremtyje" redaktorei sesei šaulei

EMILIJAI PETRAUSKAITEI

Jos mielai MOTULEI Lietuvoje mirus, reiškiame giliausią užuojautą.

LŠST Centro Valdyba

Mielą Bendradarbę ir Kolegę, *Šaulė Tremtyje* Redaktorę,

EMILIJĄ PETRAUSKAITĘ,

motinai mirus, nuoširdžiai užjaučia

KARIO Štabas

APIE VARĖNOS POLIGONO STOVYKLĄ 1941 METAIS

(Prisiminimai)

A. GRIGAITIS

(Pradžia KARIO 1 nr.)

Kartą stovime prie sanatorijos tvoros ir stebime mūsų karių kitoje pusėje tvoros judėjimą. Pasikalbame su jais. Prie mūsų prieina jau minėtas šoferis O. Maloniai pasisveikiname ir aš duodu jam pokelį papirosų. Tuo tarpu, iš kur tai atsirades, politrukas šūktelėja rusiškai: "O-vsky, ką tu darai? Iš civilinių negalima imti papirosų. Gal jie apnuodyti . . ."

Žinoma, mes lietuviai tokio įspėjimo nelaukėme: kad lietuvis nuodytų savo brolį karį?! Matyti, Sovietų Rusijoje toki dalykai įvykdavo.

POLITRUKAS GYDOSI

Kartą ateina pas mane į sanatoriją iš stovyklos jaunas rusų politrukas. Nekviestą svečią prašau atsisėsti ir klausiu kuo galiu padėti?

Svečias tiesiai man pasako, jog susirgo sifiliu ir nori pas mane gydytis. Vilniuje jis buvęs pas privatų daktarą ir gavęs nuo ligos vieną injekciją. Pasakiau jam, kad galiu padėti, bet neturiu reikalingų vaistų: "Tamstų mašinos kasdien eina į Aytų ir į Vilnių, aš duosiu receptą, pagal kurį parveš jums vaistų."

Mano pacientas susijaudinęs net pašoko nuo kėdės ir tarė: "Ne, ne, jokiu būdu, nei iš Alytaus, nei iš Vilniaus!" Aš jam paaiškinau, kad Varėnos vaistinėje tų vaistų nėra, nes čia niekas tokiomis ligomis neserga.

"Tai ką gi man daryti?", klausia politrukas. Patariu jam kreiptis į Varėnos gydytoją, kuris yra kartu ir Varėnos venerinių ligų punkto gydytojas: "Ten tikriausiai gausite ir vaistų." Duodu jam ir raštelį. Susitariame susitikti mano kabinete sekančią dieną.

Visa ta paslaptis ir atsargumas politrukui buvo reikalinga, nes Sovietų armijoje, pasirodo, sirgti venerinėmis ligomis yra draudžiama. Susirgęs yra baudžiamas.

Tik pradėtas politruko gydymas buvo nebaigtas, nes prasidėjo Vokiečių - Sovietų karas.

"DAKTARAI" IŠ RYGOS TIKRINA SANATORIJOS KANALIZACIJĄ IR ASENIZACIJĄ

Birželio mėn. vieną dieną atvykę kariniai "daktarai" iššaukė sanatorijos direktorių prie sanatorijos asenizacijos įrengimų. Tuo metu direktoriaus pareigas ėjo lenkė iš Vilniaus. Sanatorijos asenizacijos duobė buvo įrengta netoli Varėnės upės. Varėnės vandenį vartojo stovyklaujanti kariuomenė. Komisijos tikslas buvo nustatyti ar sugeriamosios duobės nešvarumai kartais nepatenka į upę.

Kadangi direktorė kalbėjo rusiškai gana prastai, o pati sugeriamoji duobė buvo įrengta mano sanatorijai vadovavimo metu, tai ir aš buvau kviečiamas pagelbėti paaiškinti atvykusiems "daktarams apie tuos įrengimus. Tą sanitarinę komisiją sudarė du atvykę kariniai gydytojai, taip bent jie prisistatė. Pažiūrėjęs į jų veidus ir jų išraiškas, nustačiau diagnozę:tai ne gydytojai, o greičiau koki kriminalistai . . .

Paaiškinęs įrengimus, atsakinėjau į jų klausimus. Komisijos statomi klausimai ir jos mandagumas patvirtino mano spėjimą: tai buvo ne gydytojai, bet čekistai (enkavedistai). Baigę apžiūrėjimą, "gydytojai", vieton į stovyklą, pasuka į Varėnės upelio pusę.

Mandagiai mėginu jiems nurodyti, kad kelias į stovyklą eina per sanatorijos kiemą. Vienas iš jų, rapuotu veidu, man grubiai atkerta, kad tai ne mano reikalas. Aš nutilau.

Tie du iš Rygos atvykę "gydytojai" ištikrųjų ne Varėnės upelio vandens švarumą tikrino, o mūsų karininkų politinį "švarumą" ir jų proletarišką kilmę. Stovykloje nakčia įvykęs slaptas posėdis, kuriame svarbiausią vaidmenį vaidino tie du iš Rygos atvykę "daktarai". Karininkai, kurie buvo pasiturinčių ūkininkų sūnūs, ar augštų valdininkų, arba turį savus namus, ar kokią apčiuopiamą nuosavybę, buvo priskirti prie nepatikimų, paskirtų likviduoti. Apie tos komisijos darbus papasakojo vienas tos komisijos dalyvis, rusų kapitonas, mano pažįstamam kpt. S., kai jiedu vaišinosi Varėnos II stoties bufete. Rusas prisipažinęs jam, jog nors ir esąs įsitikinęs komunistas, tačiau žiaurumams nepritariąs. Jis, sakėsi, išgelbėjęs ir kpt. S., kuris būdamas namų savininkas buvo priskirtas prie kontrrevoliucionierių. Tik rusų kpt. įsiterpus, kad kpt. S. esąs ne namo savininkas, o tik vieno buto, jis buvo priskirtas prie patikimųjų.

NAKTINIAI PRATIMAI

Rodos, birželio pradžioje (*Tėvynėje* Žilvitis sako, tai įvyko birželio 15 d.), stovykloje buvo paskelbti naktiniai pratimai. Į pratimus buvo paskirti tik jaunesnieji karininkai, nes, mat, jie reikalingi apmokymo. Man pasakojo vienas ma-

joras, jog ir jis norėjęs vykti į tuos pratimus, bet rusai jį atmetę.

Niekam ir į galvą neatėjo, kas ten buvo mūsų jaunimui rengiama. Majoras sakė, jog jam krito į akis, jog nebuvo įsakymo pasiimti planšetes, kurios yra reikalingos pratimuose.

Sunkvežimiai su karininkais pajudėjo naktį Varėnos II link, kur turėjo įvykti tie pratimai. Tačiau, nedavažiavus Varėnos II, sunkvežimiai pasuko į mišką. Išlipę iš mašinų karininkai buvo apsupti kulkosvaidžiais ginkluotų enkavedistų. Išrengę karininkus iš mundurų, nuvežė juos į geležinkelio stotį ir sugrūdo į prekinius vagonus. Išvežtųjų likimas buvo nežinomas. Oficialiai buvo paskelbta, jog jie išvykę į Maskvą pasitobulinti. Tai toki buvo tų dviejų iš Rygos atvykusių "daktarų" sanatorijos kanalizacijos tikrinimo rezultatai.

Prieš karo pradžią iš Kauno dažnai atvykdavo karininkų žmonos aplankyti Varėnos poligone esančius savo vyrus. Nakvoti joms stovykloje neleisdavo. Atvažiavę vakare santorijos autobuso stotyje jos nežinodavo kur dingti. Į Varėną yra dar 4 km kelio, bet ir ten viešbučio nebuvo. Taigi vienintelė išeitis būdavo jieškoti nakvynės sanatorijoje.

Žinoma, atvykę karininkų žmonos tuoj ir kreipdavosi į mane, jieškodamos nakvynės. Ką gi darysi? Reikėdavo pagelbėti. Taip mūsų butas ir virto savo rūšies viešbučiu.

Sekančią dieną po karininkų išvežimo, atvyko viena žmona pasimatyti su savo vyru. Nuvykusi į stovyklą, štabe gavo atsakymą: "Tamstos vyras yra išsiųstas į Maskvą pasitobulinti." Tačiau tokio atsakymo reikšmę visi žinojo, reiškia, vyras dingo be žinios. Žinoma, joms telikdavo tik ašaros . . . ašaros . . . Mano gi žmonos liūdna pareiga buvo raminti lietuvę netekusią savo vyro.

Pažįstami karininkai, tačiau, mus greit perspėjo, kad būtume atsargūs ir su ašaromis. Mat, kai kurių viešnių ašaros kartais gali slėpti išdavimą.

STOVYKLOS KARIAMS UŽDRAUDŽIA LANKYTIS SANATORIJOJE

Pradžioje, pas mus sanatorijon atsilankydavo pažįstami karininkai iš stovyklos. Jie žinojo, jog po mano šeimos stogu galės laisvai pasikalbėti, pasidalinti naujienomis ir viltimi, kad netrukus bus karas ir galėsime atsikratyti neprašytų svečių, kurie Lietuvą apdovanojo niežais, utėlėmis ir šiltinėmis ir pradėjo skleisti svetimą mums ir grubų jų materializmą.

Atsilankydavo pas mus ir korpo gydytojas plk. M.

Vėliau kiek, uždraudė stovyklos kariams išviso lankytis sanatorijoje ir matytis su jos gyventojais. Korpo gydytojas galėdavo atvykti tik man iššaukus pasitarti sanitariniais sanatorijos ar stovyklos reikalais. (B.d.)

Pabūklas žygyje — Varėnos poligone (V. Augustino nuotr.)

VELIKOROSŲ - RUSŲ OKUPACIJOS

Įvardo ir okupuoto ploto reikalu

PETRAS BŪTĖNAS

Dar ir šiandie, po keliasdešimt metų, pamatysime, šiaip yra rašoma apie Lietuvos valstybės nepriklausomybės kovas ir apie Lietuvos priešus valstybes.

V. L. rašo "Draugo" 1966 m. rugpjūtyje (lape datos ir numerio nėra) "Kai kurių istorinių įvykių numeracija" kertiniame straipsnyje: "Pirmasis **bolševikmetis** buvo 1919 metais, antrasis buvo 1940-1941 m ir trečiasis prasidėjo 1944 metais" ir "Juk ir 1919 m. **beveik visą** Lietuvą buvo okupavę **bolševikai**. Liko neužimti tik tie plotai, iš kurių **dar nesuspėjo** pasitraukti **vokiečiai**. Teko su **bolševikais** kariauti ir kraštą (suprask, lietuviams Lietuvos valstybę. PB.) išvaduoti."

Pirmuoju atveju užkliūva **"bolševikmečio"** įvardas ne vietoje ir **"bolševikai"**, nors tuoj šalia jau rašomas **"vokiečiai"** tautovardis, o antruoju atveju — kaip reiktų suprasti "**beveik** visą Lietuvą"? Apie šiuodu dalykus ir tenka čia pakalbėti, tarp kitko jau iš anksto pastebint, kad "vokiečiai yra tauta", o "bolševikai yra tam tikros pasaulėžiūros šalininkai, — taigi ne tauta", kai tuo tarpu Lietuvos valstybės kariauta kovota su velikorosų-rusų tauta, su Lietuvą puolusia bolševikinės santvarkos Rusija.

A.

1. Straipsnio ištraukiniai žodžiai turėtų būti didelio ir neginčijamo svorio, nes to straipsnio parašytojo pavardės raidės "V. L." bus priklausančios specialistui istorikui Vincui Liulevičiui, o prie "istorikas" žodžio "specialistas" žodis yra jo pačio prijungtas, kai jis prieš kiek metų šitaip pats parašė emigracinėje spaudoje. Taigi, tas straipsnis yra ir istoriko, ir specialisto, — ir todėl turėtų būti jau nebeginčijamas "grynas pinigas". Bet šitaip nėra, ir todėl specialistams profesionalams istorikams dar tektų savo žodis neišsisukaliojamai dėl to tarti, nors ir seniai gi turėjo būti pvz. paskelbta Lietuvos ir Lietuvos valstybės istorijos tikslesnis ar ir jau visiškai tikslus įvardynas — terminija su reikiamomis tiksliomis aptartimis.

Sov. Rusija jos okupuotųjų Lietuvos, Latvijos ir Estijos istorijoms antmetė savo tik sau patogų, bet šiaipjau neteisingą ir netikslų aptartinį įvardyną, einantį prieš tas Pabaltijo valstybes, jų tautas ir jų interesus, net prieš jų savarankiškąją istoriją, betgi, sakau, patogų tik velikorosams-rusams, taigi visų laikų ir visokių politinių režimų Rusijos kolonjinei imperijai. Jei patyrinėta būtų, tai būtų pamatyta, kad Pabaltijo valstybių, Gudijos, Ukrainos ir jų pavergėjos Sov. Rusijos istorijos dabar tam tikrais atžvilgiais tėra "vieno kurpalio politbiurinio", ligi nuobodumo pritaikintos vien "velikorosų-rusų visų laikų istorijai", kur visos Rusijos pavergtos tautos suniekintos ir prakeiktos, o tik visų laikų diktatūrinių polinkių velikorosų-rusų tauta padaroma šventųjų šventybe ir išminčių išmintybe. Tikras "Sov. Rusijos pavergtųjų tautų istorijų kalėjimas su visasąjunginiu (=vsesojuznym) maskviniu užraktu"! — Atsiprašau, ir specialistui istorikui V. Liulevičiui dėl anokio jo įvardyno bei pasisakymo tebenacionalistinė totalioji "matuška Moskva" nelabai priešintųsi, o gal ir nė kiek nesipriešintų.

2. Žodis "bolševikmetis" žmonėse tėra pakalbamas tik palyginti neperplačiai ir paviršutiniškai; kad ir plačiai bei kasdieniškai jis būtų vartojamas nutuokiant, — reikalo, pamatysime, vistiek nekeičia. Šalia tokio "bolševikmetis" žodžio gi dar yra ar galėtų būti ir: I pas. karo Vokietijos okupacija Lietuvoje, — sakysime — "vokietmetis"; Suvalkų trikampyje ir Vižainio koridorioke jau nebe "bolševikmetis", bet turėtų būti "lenkmetis" ar dar tiksliau "lenkų šlėktmetis", nors, tiesa, ten rytiniame šone būta ir "bolševikmečio" šalia to pačio "lenkmečio šlėktmečio"; su Lietuvos Vilnijos lenkine okupacija jau pilsudskiados - želigovskiados laikais, taigi, galėtų būti "pilsudskmetis-želigovskmetis"=vėl "lenkmetis šlėktmetis"; Vokietijos nacių metais Lietuvoje, — sakysime — "hitlermetis" ar "nacmetis"; Klaipėdos srityje ir Mažojoje Lietuvoje — vėl koks "vokietmetis" ir "hitlermetis vokietmetis"; ir t.t.

Tie tokie apysiaurių sąvokų pasakymai galėtų būti visi geri, jei jie būtų savo vietoje, tam tikrai apibūdinti ir apdatinti. Bet Lietuvos valstybės pačiam visuotiniam istoriniam, visuomeniniam ir politiniam reikalui jie neatstoja pačių istorinių epochinių svarbmenų ir nėra visuotiniai bei nepakankamai politiniai. Todėl kokie įvardai turėtų ir galėtų pvz. čia nevykusius "bolševikmečius" atstoti?

3. "Bolševikmečio" nėra LE-oje, kaip, deja, nėra ir reikalingo skirsnio "Nepriklausomybės kovos" ir **nepriklausomybė** įvardo aiškinimo, nors LE XX 208 p. yra skirsnis "Nepriklausomybės medalis, skiriamas . . . ir 1918-20 metų kariams ir šiaip pasižymėjusiems Lietuvos nepriklausomybės atstatymo darbe asmenims".

Gi **nepriklausomybės kovų laikotarpis** Lietuvoje ir Lietuvos valstybėje tikrai buvo, o šiame laikotarpyje buvo ir įprastinis vad. "bolševikmetis" (=bolševikinės Rusijos imperijos kariuomenės invazijos), kartu ir kaikurie kiti, kur yra suminėti "2-ame" skirsnyje.

Lietuvos valstybės nepriklausomybės kovos aiškiausia liudija ir rodo į **išorinį priešą**, taigi tik į kitą, -as Lietuvos valstybei priešišką,-as tautą,-as bei valstybę,-es, neatsižvelgiant į šiokios, -ių valstybės, -ių politinę santvarką. Atsikūrusios Lietuvos valstybės kūrėjai ir gynėjai jos etnografinėse valstybinėse sienose tekovojo su jų šalį puolusiomis pvz. Rusijos ir Lenkijos invazinėmis kariuomenėmis, arba su taip pat svetimų nagų remiamais Bermont-ininkais Avalov-ininkais kaip "Trojos arkliu" Latvijoje ir Lietuvoje, aiškiai žinodami, kokie agresiniai jų tikslai ir kokios nepabaltinės valstybės, juos remdamos ir kurstydamos, stovi už tokios germaniškos slaviškos "karinės masės".

4. Bolševizmas=komunizmas—pasaulėžiūrinė marksizmo forma (LKV), o bolševikas=komunistas yra jo šalininkas idėjinis, apmulkintinis, papirktinis ar ir prievartinis, kaip tai liudyte liudija ir visa dabartis. Tai ėjo ir eina iš bolševikinės, bet kartu juodašimtinės nacionalistinės Rusijos. Bet tai galėjo eiti ir iš Lenkijos ar ir Vokietijos, jei šios tada būtų buvusios bolševikinės - komunistinės santvarkos.

Gi atsikūrusioji Lietuvos valstybė, neatsižvelgdama į kokius svetimųjų puolikių valstybių politinius režimus ir jų tautų valdžių pasaulėžiūras, kovojo **tik už savo amžinas etnografines valstybines sienas** su visais savo agresingais kaimynais, išskyrus taikingąsias Latviją, Gudiją ir Ukrainą: su Rusija — iškart su velikorosais - rusais bolševikais, bet galėjo būti ir jos velikorosai - rusai monarchistai, kerenskininkai ar dar kokie kitokie "edinnoj nedelimoj Rossiji" šalininkai; su Lenkija — iškart su jos legionais, vėliau išvirtusiais į lenkus pilsudskininkus - želigovskininkus, bet galėjo būti jos ir lenkai bolševikai -

komunistai, kurie pastarieji, kaip dabar, valdydami Lenkijos valstybę konglomeratinę, visdėlto Lietuvos valstybei irgi negrąžina jos Suvalkų trikampio ir Vižainio koridorioko, net užimdami baltiškąją Prūsą su dalimi Mažosios Lietuvos, o, sakysime, lenkai "paštaženklininkai - paštoriai" su Vatikano valstybės vardu išleistaisiais jadvyginiais pašto ženklais vėl maršuodami į Vilniaus sostinę ir į visą Lietuvą, net į visą Pabaltįjį, į Gudiją, o su kitais pašto ženklais ir į Ukrainą, Čekiją, Pomeraniją ar Mecklenburgą. Tas pat palyginamai pasakytina ir apie Vokietiją — vokiečius kaizerininkus ir vokiečius nacius - hitlerininkus.

Lietuvos valstybės nepriklausomybei ginti nebuvo ir nėra páisytini nei visokio plauko Rusijos kng. šventoji Olga su savo kng. šventuoju Vladimiru ir kt. (labai nuožmūs genocidininkai ir okupantai rytinių baltų ir suomių-ugrų atžvilgiu), nei dabar išpūstai lenkų šlėktos augštinama ir besiruošiama šventąja pasidaryti Lenkijos karalienė Jadvyga (niekados nemačiusi ir nenorėjusi matyti Lietuvos), nei vokiečių "krikštytieji" ordinai, carai, kurfiurstai, kaizeriai, Pilsudskiai-Želigovskiai, Gomulkos ir jų kontrahentai jadvygininkai, Leninai - Trockiai - Stalinai - Chruščiovai - Kosyginai - Brežnevai ir dar jų vietoje galvotrūkčiais atvirsimi būsimieji adeptai, bolševikai, monarchistai, naciai - hitlerininkai, peoviakai ar kokių vardų ir dar, žiūrėk, kada atsirasimi okupantai. Svarbu Lietuvos valstybės priešas, kuris tėra kurių okupacinių aneksinių tikslų siekianti tauta ir valstybė. Ir su šitokiu, -kia reikia ir tenka kovoti Lietuvos valstybei, lietuvių tautai, nes kitokio kelio nėra ir negali būti. Ar agresorius okupantas "šventas", ar jis "pusšventis", ar besiskelbiąs savo reikalams "svieto lygintojas", ar koks vad. "taikos pramaniūgas", — jis vistiek agresorius okupantas, o jo tikslas sunaikinti kitą, ypač mažesnę tautą ir valstybę. Pabaltijo valstybės tą tiesą gerai žino ir žinos.

5. Kas ligi šiol buvo aiškinta, tai rodo, kad anuos tris "bolševikmečius" reikale tik šitaip, šitokiais tiksliais įvardais tegalime apibūdinti ir vadinti:

a) Pirmasis Sovietų Rusijos arba velikorosų-rusų bolševikų, kariuomenės įsiveržimas (okupacija) į Lietuvos valstybės etnografinę teritoriją 1919 metais;

b) Antrasis Sovietų Rusijos, arba velikorosų-rusų bolševikų, kariuomenės įsiveržimas (okupacija ir genocido pradžia) į Lietuvos valstybės etnografinę teritoriją 1940-41 metais ir

c) Tretysis Sovietų Rusijos, arba velikorosų-rusų bolševikų, kariuomenės įsiveržimas (okupacija ir visuotinis genocidas) į Lietuvos valstybės etnografinę teritoriją 1944 metais, sulig šia diena lietuviams (ir latviams bei estams) tai sunkiausiai okupacijai trunkant jau 22 metus.

Įsidėmėtina, kad Sov. Rusija, arba velikorosai-rusai-moskvičiai, yra pavergusi, -ę 200 tautų, iš kurių slaviškosios yra gudų ir ukrainiečių tautos; betgi tiedvi tautos nėra rusės, ir jiedvi yra vienos iš atkakliausiųjų velikorosų - rusų - moskvičių priešininkių ir taip pat, kaip ir kitos visos pavergtos tautos, laukiančios Sovietų (betkokios) Rusijos kolonijinės imperijos žlugimo, kuris būtinas. Atsimintina, kad dabar yra visų kolonijinių imperijų panaikinimo amžius, ir to neišvengs ir Sovietų (betkokia) Rusijos kolonijinė imperija.

Kitas galėtų pasakyti, kad anos trys apibrėžtys (apibrėžimai, definicijos) perilgos. Tai tas kitas tegul sugalvoja jas trumpesnes, bet būtinai aiškias ir tik tą patį pasakančias išreiškiančias. Ir tokiose apibrėžtyse privalo būti aiški tikra faktinė, istorinė ir etninė tiesa. Tai svarbu yra mums skaitytojams, mūsų mokyklai, visoms lietuvių institucijoms, spaudai, ir privalu net ir specialistams istorikams. Bet įvardas "bolševikmečiai" ar, juokais išsireiškiant, anot didžiojo liaudies dainiaus Norių Jono Burkaus, "konec, finis — galas paskutinis" čia to svarbaus reikalo nė trupučio nenusako.

6. Toliau dėl visko. Jei pvz. tas tretysis okupacinis laikotarpis betrukdamas iš Sov. Rusijos velikorosų - rusų bolševikinės totalinės santvarkos kada pereitų į velikorosų - rusų vad. demokratinę arba ir vėl į monarchinę santvarką (Su velikorosais - rusais visaip gali būti: čia jis bolševikas, čia ir vėl monarchistas, ir užtat rytinių slavų rašytojas N. V. Gogolis savo "Mirusios sielos" I dalies romano labiau į pabaigą Rusiją yra pavadinęs "Trojka", kuri dumia šuoliuoja, kiek tik gali, nė pati nežinodama, nenumanydama ir nenujausdama, kurlink ir kame trojkinė karieta ėmusi atsitrinks ir į šipulius subyrės.), o Lietuvos, Latvijos ir Estijos valstybės jei dar nebūtų iš tos velikorosinės - rusinės okupacijos išsivadavusios, tai čia dar nebūtų koks "naujas laikotarpis", nes, mat, ta pati tebetruktų Rusijos kolonijinės imperijos okupacija; tada teliktų pakeisti tik "bolševikus" pvz. į "monarchistus". Ir šiuo atveju Pabaltijo valstybėms ir jų tautiečiams vistiek tebereiktų kovoti su tokia Rusija ligi galutinio iš jos išsivadavimo, kovojant išvien su kitomis Rusijos pavergtomis tautomis, siekti pačios Rusijos kolonijinės imperijos net galutinio susprogdinimo, kad iš tos monarchinės - bolševikinės imperijos išsivaduotų visos net 200 pavergtų tautų.

B.

1. Straipsnio specialisto istoriko V. Liulevičiaus parašymas: "Juk ir 1919 m. beveik visą Lietuvą buvo okupavę bolševikai (atseit, Sovietų Rusijos, arba velikorosų-rusų bolševikų, kariuomenė. PB.). Liko neužimti tik tie plotai, iš kurių dar nesuskubo pasitraukti vokiečiai" savo šitokios formos skelbimu parašymas yra labai negeras, neapdairus, neistoriko, neetnologo, ne Pabaltijo visuomenininko, ir tepatogus Lietuvos priešams net apsilaižant pasigauti ir pasigavus pasinaudoti prieš mūsų šalį. Pati to laikotarpio mūsų karo istorija kitaip, — taigi, gerai paaiškina. O to šaltiniai kiekvienam specialistui istorikui tik jau lengvai prieinami, ir jų yra nemaža. Juk ir laikai dar neseni. Bet šio reikalo čia geriau neliesti. Nebent jį reikiamai iš šaltinių atitaisytų pats specialistas istorikas, ano tokio savo straipsnio parašytojas. Manau, tada džiaugtųsi ir mūsų karo istorikai.

2. Toliau, specialistui istorikui teks aiškiai parašyti apie tą savo "beveik visą Lietuvą", pirmučiausia nurodant, ar jis turi galvoje Lietuvą ir kurias jos etnografines ribas, ar atkurtąją Lietuvos valstybę tam tikrose reikiamose etnografinėse sienose. Už pasisakymą ir aiškinimą, net galgi ir su žemėlapiu, jam visi skaitytojai, manau, ir Lietuvos valstybės etnografinių sienų nustatymo komisijos, būtų dėkingi. Kadangi, kaip rašoma, istorikų "Tautos Praeitis" žurnalas, dažnai neturėdamas pakankamai apdorotų straipsnių ir straipsnelių, kaip tik labai tinka Lietuvos valstybės nepriklausomybės kovų laikotarpiui ir net jos etnografinėms sienoms aprašius nušviesti spausdintinai, tai išmintinga būtų, kad ten autorius, jau plačiai ir rimtai temą išgvildenęs, tokį savo rašinį ir išspausdintų. Beje, nepriklausomybės kovų laikotarpio kovų žemėlapis bei tų kovų aprašas ir kartu Lietuvos valstybės etnografinių sienų reikalai tam tikrais atžvilgiais rimtai patarnautų Lietuvos valstybės rytinių (ir pietinių) etnografinių valstybinių sienų nustatymo komisijai.

Taip pat neužmirština aprašyti, kuriuos kada Lietuvos plotus buvo okupavusi Sov. Rusijos, arba velikorosų - rusų bolševikų, kariuomenė, ir, svarbiausia, ar ten kur ištisai, ar kaip kitaip ir kiek ilgai. Čia nepamirštinos nurodyti ir mūsų "respublikos" (LE-ja jas užmiršo nušviesti),

PARTIZANINIS KARAS

Juo daugiau mechanizuota, civilizuota, supramoninta valstybė ir armija, tuo lengviau jas sužlugdyti, net sunaikinti, sutrikdant preciziškai išbalansuotas vietas. Moderniškaisiais ginklais būtų sunku pažeisti žemės ūkio kraštą. Puolimas branduolinės energijos ginklais jam būtų mažesnio efekto, negu sausros ar liūtys. Pramonės komplikuota organizacija visuomet turi labai jautrių vietų — gyvybinių taškų, nuo kurių labai priklauso visa industrinė organizacija. Šioje sistemoje reikalinga didelė drausmė. Tas pats taikytina ir modernioms kariuomenėms, kurių daliniai yra labai priklausomi nuo vadovavimo centrų, tiekimo magistralių ir labai komplikuoto paties tiekimo valdymo sistemos ir priemonių.

II Pasauliniam kare jugoslavų partizanai, persirengę vokiečių policininkais, keitė kelių ženklus ir nukreipdavo vokiečių tiekmenis ir šarvuočių voras nuo pagrindinių kelių į parengtus spąstus sunaikinimui. Jugoslavai surado silpną vietą gerai organizuotame kolose ir ją išnaudojo vokiečių nenaudai. Juo komplikuotesnė organizacija, juo daugiau ji turi jautrių taškų: — ryšių centrai, vadovietės, tiekimo magistralės; tuo pačiu, pasireiškus sutrikimui, kuriam nors sudėtingo organizmo taške, nukenčia su tuo tašku susiję elementai kautynių lauke.

Partizaninių veiksmų eiga nėra iš anksto logiškai apskaičiuoto plano vykdymas. Partizanas, tai tartum įvairių triukų mėgėjas, veikiąs vien tik netikėtinumais, gerai žinąs savo oponento stipriąsias ir silpnąsias vietas: — nuo stiprių apsisaugot, silpnąsias išnaudoti—pažeisti, arba sunaikinti. Pažeist jautrius centrus — transporto, ryšio, energijos, aprūpinimo ir eilę kitų didelės jėgos nereikia; labai dažnu atveju tai vieno arba trijų žmonių darbas. II Pas. karo metu britai bandė sutrukdyti sunkaus vandens gamybą Norvegijos kalnuose. Diversantų didesnės ekspedicijos nepavykdavo, kol, pagaliau, vietinių grupė iš 5 asmenų sekmingai uždavinį atliko be savų nuostolių. Reikia pridurti, kad kokybėje, bet ne skaičiuje glūdi paslaptis — beatodairinis, iki fanatiškumo pasiaukojimas. Tačiau, beatodairinis puolimas, kaip buliaus raudonos skaros, partizaniniuose veiksmuose vietos neturi; geros fizinės ir protinės savybės — sugebėti pažinti priešą, jo kovos būdus, jo elgesį, papročius, polinkius, pajėgumą, ginklus ir jų veikimą, ir pačiam būt pakankamai stipriam pakelti sunkias ir dažnai nenumatytas aplinkybes, jose veikti staigiai, energingai ir iš veiksmų pasitraukti, toks tai partizanų veiksmų pobūdis.

Iš patyrimų žinome, jog partizaninio pobūdžio veiksmai susidėdavo iš kliudymų judėti, minuojant kelius, praėjimus ir tiltus; ryšių sistemų ardymo, pasalų, užpuolimų, o vėliau prisidėjo diversijos ir teroras. Šiandien reikėtų pridėti dar ir propagandą, kuri yra nemažiau veiksminga kaip ir kitos priemonės. Pietų Vietnamo kariuomenėje įsimaišę vietkongiečiai, skleisdami sufabrikuotų žinių, nuteikdami priešingai valdžiai, per vienus metus, pervedė į Vietkongo pusę apie 13,000 pietiečių. Budistų demonstracijos, religijos priedangoje, kėlimai neramumų viduje, skaldo jėgas, kurios reikalingos tiesioginei kovai.

Pasirinkus taikinį, tenka pritaikyti veikimo formą ir priemones, išdirbti planą apsprendžiant laiką jį vykdyti. 1938 m. Vienos geležinkelių valdyboje, kelių direkcijoj, pradėjo tarnybą, sakysim Mr. Sullivan, su uždaviniu susipažinti su kelių sistema pietų Europoje. Toje tarnyboje jis išbuvo iki 1945 m., iki jo darbas pasibaigė. Jo uždavinys buvo — karo metu klaidinti transportų kryptis. Sekmingiausias jo darbas, laikoma, atliktas 1942 m., kai traukiniai su geležies rūda atsidūrė prie Stalingrado (tuo metu vokiečiai ten žūtbūtingai kovėsi, kad išvengtų galutino apsupimo). Traukiniai gi su šaudmenimis, skirtais Stalingrado gynėjams, atsidūrė Ruhro geležies liejyklų rampose.

Tokie veiksmai būtų skirtini prie diversijos, tačiau nūdieninėse Vietnamo kovose, kitokioje skalėje ir kitokiose vietose, įskaitomi į partizaninius veiksmus.

Sekmingiems partizaniniams veiksmams reikalinga nuodugniai žinoti priešo organizaciją — valdžios, ekonominę, politinę ir karinę, — silpniausia vieta, turi būti partizaninių veiksmų taikinys. Šiam atvejui reikėtų skirti veiksmus priešo teritorijoje ir savoje teritorijoje, priešui ją okupavus. Išskirtini veiksmai, kai daroma žala ne vien priešo jėgoms, bet ir savo krašto gyventojams, pav. vandentiekių, kanalizacijos, el. jėgainių, tiltų, susižinojimo, vietinio transporto naikinimas, kuris tiesioginiai paliečia visus toje srityje esančius. Labiausiai nukenčia vietos gyventojai, nes okupantas pasirūpins savais daliniais, o vietiniams gyventojams dar ir represijas pritaikins. Veikiant priešo žemėje, priešingai, yra dar naudingiau daryti žalą viskam, kad tik silpninti priešo jėgas.

Transportas keliuose gali būti lengvai trukdomas bombardavimais, arba minavimais; tačiau neginant lengvai ir sutaisomas. Kitokia bus padėtis, jei pav. mažas tiltas, ar siauram praėjime kelias suardomas ir mažos grupės būna ginamas. Be abejo, tokia vieta turi būti parinkta toliau nuo apgyventų ir priešo jėgų telkimo vietų, normaliai transportas turi labai mažą ir nekovingą apsaugą, todėl yra lengva pačiu transportu blokuoti sunkiau praeinamą kelią. Transporto apsauga stengsis pašalinti užkirsto

---

nepasidavusios tokiems okupantams. Tada iš to visko ir pats autorius pirštu prikišamai įsitikintų, kad anos jo straipsnyje įrašytosios sąvokos "beveik visą Lietuvą" nebelieka.

Ypač kurie Lietuvos valstybės etnografinėse sienose plotai "liko (Sov. Rusijos. PB.) neužimti, iš kurių dar nesuskubo (Kodėl "nesuskubo", ar tikrai nesuskubo ir ar tikrai skubėjo bei iš kur kokiais traktais skubėjo ar neskubėjo? PB.) pasitraukti vokiečiai"? Ir tai kaip reikiant nušvietus, bus aišku, kur ir kokia kieno teisybė.

Kas tada atsitiko su Lietuvos valstybės Suvalku trikampiu (Suvalkų bei Augustavo apskritimis ir su nemuniniu pagardiniu) bei Vižainio koridorioku, vad. Vilniaus koridoriumi (Vilnija), Klaipėdos sritimi ir Maž. Lietuva? Ir ar specialistas istorikas juos laiko Lietuvos plotais, ar ne, ir kodėl? Dėl to net ir betkoks specialistas prefesionalas istorikas nors kartą (bent po 50 metų) privalo pasisakyti nesvyruojamai, nes svyravimai kenkia Lietuvos valstybės reikalams.

Ar autorius tą viską apsiims išaiškinti (Specialistui profesionalui istorikui tai negalėtų būti sunku; tik, žinoma, darbo tai kieto reikėjo, o jei jo dar nebūta—tai vistiek jo reiktų.) mažiausia bent Lietuvos valstybės etnografinių sienų nustatymo reikalams, ar ne, bet politiniams ir moksliniams mūsų veiksniams ir etnografinių sienų nustatytojams tas viskas irgi, kaip laikraščiuose pasiskaitinėji, tebekelia nepabaigiamą galvosūkį ir rūpestį, ir todėl neišaiškinus tebestabdo pačio darbo artėjimą į laimingą pabaigą.

1966. IX. 15

kelio gynėjus, arba mėgins juos sunaikinti. Planuotu manevru galima nuvilioti transporto gynėjus, o pasilikusias važmenis su silpna apsauga sunaikinti. Pagalbą siųsti, reikia iš kitur atitraukti jėgas, tam gi reikia laiko ir tuo silpninamos kitos vietos. Atsiųsta pagalba kelio taisymo apsaugai, gali būti niakinama be atvangos dalimis, puldinėjant iš visų pusių, parenkant puolėjams tinkamą laiką ir vietą. Čia galima improvizuoti priešo dalinius panaudojant jų pačių uniformas ir ginklus. Veikiant jų tarpe lengva suklaidinti ir sukelti netikrumą ir nesusipratimus. Priešo kalbos ir įprastų išsireiškimų bei komandų vartojimas turėtų labai didelės reikšmės. Tokių "patrulių" išsiuntimas prieš naujas voras su klaidinančiom informacijom vilkintų transporto atstatymą. Tie patys "patruliai" atvykstančiai pagalbai galėtų kliudyti mažomis pasalomis, arba įvairiomis minomis. Tai padaryti sekmingiausia būtų naktį, ar miškingose vietose.

Toks trukdymas vyktų iki priešas sutrauktų tiek jėgų, kad veiksmai pasidarytų neįmanomi. Čia partizanų vadui tektų pramatyti ir desantą iš helikopterių ar lėktuvų, nustatyti jo vietą kur galėtų jis būt išlaipintas, kad būtų sunaikintas dar žemės nepasiekus. Reikia turėt aiškius pasitraukimo kelius, naujas susitelkimo vietas kliūties gynimo metu ir kliūtį apleidžiant. Mažos sekimo grupės galėtų būti paliktos sekti kelio taisymo eigai kad sumažėjus apsaugai, pavaizduotų tos pačios vietos puolimą. Tuo būdu priešas bus verčiamas laikyti stambesnes jėgas apsaugoti tą punktą, o dažnas, kad ir mažom jėgom, puldinėjimas sudarys įspūdį, kad tas punktas yra kuo nors labai svarbus.

Galima pasakyt, kad partizaniniai veiksmai yra atskirų taškų pobūdžio ir juo taškai dažniau keičiami ir periodiškai grįžtama prie ankstesnių, juo daugiau tas klaidina priešą ir reikalauja jį laikyti daugiau jėgų taškų apsaugai. Proporcingai, priešui reikia dešimteriopai daugiau jėgų už partizanų, kad užimtoj vietoj išlaikytų savo pastatytą administraciją ir apsaugotų gyvybinius karui punktus. Tuo pačiu, partizanams reikia panašaus santykio šalininkų, kurie juos maitintų, juos informuotų, užpildytų žuvusiųjų vietas ir medžiaginius išteklius.

Reikia pabrėžti, kad partizanai turi būti ne vien gerai pasiruošę kovotojai, bet ir idealistai, kurie ne tiek klauso vadų įsakymų, kiek juos supranta bendra ideologine prasme.

Statomi uždaviniai grupėms turi būti nurodomi vietos grupės vado, kaip ir kada turi būti jie vykdomi. II Pas. karo metu Italijos fronte britų kpt. Roy Farran vadovavo italų partizanų grupei. Kartą jis gavo įsakymą tam tikru metu užpulti vokiečių vadovietę ir bet kuria kaina ją sunaikinti. Kadangi minėta grupė buvo mišrios sudėties, tai kpt. Farran rengė savo vyrus nustatytam metui pulti, išgalvodamas visokiausius gandus ir versijas, kad pakeltų jų kovingumą ir moralę.

Atėjus puolimo išvakarėms, kai partizanų jėgos buvo sutelktos ir parengtos puolimui, buvo gautas įsakymas puolimą nevykdyt, kuriam metui atidėti; tas reiškė — partizanų telkinius išskirstyti, būt priešo pastebėtiems. Mišri kovotojų sudėtis būtų nustojus vieningo entuziazmo kovai, o antras bandymas būtų jau neįmanomas. Kpt. Ferran nepaklausė, nustatytu metu puolė ir sekmingai uždavinį atliko. Jam grėsė karo lauko teismas už neklusnumą, tačiau išsiaiškinus aplinkybes jis buvo reabilituotas, ir net apdovanotas.

Opiausia partizaninių veiksmų vieta yra aprūpinimas. Pagal veiksmų pobūdį, nežiūrint junginio dydžio, visa tai kas sunkina judrumą privalo būt atmesta — kitaip tarian — pasilaikoma tik pirminės reikšmės kautynėms skrupulingai apskaičiuoti tiekmenys (ginklai, šaudmenys, ryšio priemonės, pirmosios pagalbos reikmenys ir maisto davinys apskaičiuotam laikui).

Reikmenų papildymas turi būti irgi kruopščiai ir intensyviai planuojamas. Plano sprendimui reikalingas nuolatinis žinių rinkimas, žvalgymas ir ryšys: iš kur ir kaip papildymai yra galimi. Bendrai, tai įvairūs vietos ištekliai (skirtingai veikiant priešo žemėj ir savam priešo okupuotam krašte), kautynių grobis, savų jėgų tiekimas (Sovietai iš lėktuvų aprūpindavo savus partizanus toli užnugary ne vien ginklais, bet ir žmonėmis, vadais ir veikimo uždaviniais).

Papildymas kovotojais ir vadais — tai jau darbas likusios, tiesioginiai nebekovojančios tautos dalies. Pirmoje eilėje reikia pabrėžti, kad partizanai vieni, be užnugario, gali veikti tik labai ribotą laiką, kaip fiziniai taip ir moraliniai; visuotina ir visapusiška tautos parama yra absoliučiai būtina, nes partizanų likimas sietinas su tautos likimu. Todėl gyvosios jėgos papildymu turi rūpintis ir organizuoti nedalyvaujantieji ginkluotoje kovoje. Dėmesys nukrypsta į jaunimą. Jaunuolis turi gauti impulsą kovai su priešu: šeimoje, mokykloje (suprantama, apgalvotoje, konspiratyvioje formoje). Laisvės ir nepriklausomybės idėja, jos įskiepijimas ir išugdymas yra ne vienos dienos ir ne vieno žmogaus darbas. Visais laikais ir kiekvienoje tautoje buvo ir yra vadai, kultūrininkai (kaip mes juos šiandien vadiname) kurie formuoja tautinį nugarkaulį. Tik nuo jų sugebėjimo ir pastangų priklausė tautų dvasinis, o tuo pačiu ir fizinis, pajėgumas. Karo ar okupacijos atveju — pagal aplinkybes, suprantą padėtį individai ir imasi iniciatyvos kovojančias jėgas papildyti. Darbas prasideda nuo atrankos mokyklose, bažnyčiose, ligoninėse, administratyvinėse organizacijose, asmeniškame kontakte kasdieniniam gyvenime, darbovietėse ir t.t. Toliau seka individualus idėjinis indoktrinavimas ir sekimas kaip reaguojama; jungimas į mažus vienetus konspiracijos ugdymui, kur lygiagrečiai jaunuolis yra ugdomas ir fiziniai. naudojant mankštas ir žaidimus gimininguis sekimui, ženklų bei žinių perdavimui, slėpimuisi, maskavimuisi, prisitaikymui prie vietos, kliūčių nugalėjimui, pirmajai pagalbai ir t.t.

Kai jaunuolis pasiekia amžių kai jis fiziniai yra pajėgus ir apsisprendęs, jam pasakoma tiesioginis uždavinys, duodamos direktyvos kaip pasiruošti ir jis įjungiamas formuojaman dalinin, kur pradedamas partizano kovotojo parengimas, individualiai ir grupinei kovai.

Tai ideali organizacinė pusė. Tačiau, reikia skaitytis, kad tokiam parengimui laikas yra nedėkingiausias faktorius, todėl valstybių krašto gynybos planuose jau daug kur yra praktikuojama, dar taikos metu, šalia reguliarių kariuomenės veiksmų ir partizaniniai. Tolygiai išdirbami planai eventualaus karo atveju, kaip veikti įvairiose galimybėse. Reikia atkreipti dėmesį kad tokiam krašto pasirengimui, pirmoje eilėje, reikia politiniai subrendusių vyrų, ne utopiniai, bet realiai mąstančių ir suprantančių ne vien administracinius, kultūrinius ir politinius aspektus, bet už vis labiausia, krašto gynybą. Žinomos mums istorijos bėgyje žmogaus grobuoniškoji prigimties dalis dar nepasikeitė, gal pacifistinis sąjūdis kada nors ją pakeis, bet artimųjų šimtmečių bėgyje dar nenusimato. Ir vėl — tautos akys krypsta į individus (vadinkim ir toliau kultūrininkus) kurie **privalo** tautą tam paruošt. (Jei žvilgtersim į mūsų prieškarinį nepriklausomybės laikotarpį gal rasim ką nors palyginti su tuo kas anksčiau pasakyta. Suprantama, be kam nors taikomų kaltinimų — įvykiai jau yra praeityje, jų nebegrąžinsim, bet juk laisvam pasauly bręsta nauja karta. Kas laukia jų? Ar kam nors atėjo mintis kas ir kaip tvarkytų šį klausimą? Iki šiol ši problema lyg ir buvo dedama ant kario pečių. Visa darbo našta atrodo jam priklauso, tačiau, kaip šiandieninis partizanas pri-

klauso nuo tautos ir krašto vadovybės, manoma kad taip ir ateityje pasiliks. Mes, vargu, ar kada galėsim sudaryti ginkluotas ištisas armijas. Tačiau, visa tauta sukilusi ginti kiekvieną savos žemės pėdą, nelaukiant iš ko nors "garbės šūvio", nepriklausomybę išlaikyti turėtų daug galimybių. Ir vėl, — reikia tautos politikų ir intelektualų, kurie mokėtų įvertinti sąlygas ir reikalavimus, kad visą tautą tam parengtų).

Partizaniniam veikimui reikalingos ir policinės priemonės — kontroliuoti partizanus nuo neleistinų veiksmų — čia turima mintyje kriminaliniai nusikaltimai, drausmės nusižengimai, dezertyravimai ir išdavystės. Antrinis uždavinys yra baust nepartizanus, krašto išdavikus ir vykdyti teroro veiksmus prieš okupantus. Šių uždavinių vykdymui vartotina buvęs kriminalinis elementas, kuris kautynėms netinka. Kontaktas su tokiais asmenimis turi būti gerai apgalvotas ir atsargus. Uždavinį įvykdžius, kontaktas nutraukiamas. Šis elementas ypatingai naudotinas prieš priešo partizaninius vienetus, ar individus skirtus terorizuoti okupuoto krašto gyventojus, kad nuteiktų juos prieš vietos partizanus. Kovai prieš šias priemones, turi būti numatytas planas ir tam tikslui skirti asmenys. Pasireiškus kurioje nors vietoje priešo partizanams—diversantams, veikimas beatodairiniai turi būti staigus ir atsargus, nes diversantas skrupulų neturi niekam, ir jis visuomet yra ryšyje su pagalbai parengtomis okupacinėmis jėgomis. Veikiant priešo teritorijoj, sužinojus tokį vienetą esantį aplinkoje, tenka uždavinio vykdymą atidėt ir susekus vienetą, sunaikinti (jei tik jėgų santykis leidžia), arba pasitraukti į saugesnę vietą ir laukti iki priešpartizaniniai diversantai persikels į kitą vietą. Visos apylinkėje veikiančios savųjų grupės privalo būti įspėtos (pagal galimybes) apie priešo diversantus ir išaiškinus, turi sujungtom jėgom juos sunaikinti. Šios rūšies veiksmuose teroras pastatomas prieš terorą.

Dar yra kita galimybė: išaiškintus diversantus ir jų tikslus, infiltruoti savais. Tikslas yra išgauti slaptažodžius, sužinoti tiksliai sudėtį, ginklavimą, arba tariamai prisijungiant kaimyniniams veiksmams, įvest juos į spąstus.

Šie kovos būdai turi būti planingai nagrinėjami rengiant partizanų vadus, kiek aplinkybės leidžia reikia dar apmokymo metu įvesti 'apsimetėlius', kad instruktuojami turėtų progos pastebėt nenormalumus ir įprastų veiksmuose skaitytis su tokia galimybe. Lygiai kaip, sakysim, puolimo metu reikia tikėtis priešpuolio ir žinoti kaip tokiu atveju reikia veikt, į ką kreipti pagrindinį dėmesį, kokios priešveiksminės priemonės turėtų būti pavartotos.

Partizanų veikimo plote okupantas vartos represijas vietos gyventojams (kaip kad pav. atsitiko Pirčiupyje — nesiskaitant net su faktu, kad tai buvo komunistų planingai įvykdyta provokacija). Tokiu atveju, negalima palikti gyventojų vienų jų pačių likimui — visomis galimomis priemonėmis, staigiais puolimais priešą reikia trukdyti. Exekucinės jėgos paprastai būna užsiėmę uždavinio vykdymu, o puldinėjimo galimybės būna tada partizanų naudai. Jei yra galimybės, reikia sužinoti iš anksto keliai vedantys į tą vietą, kurie privalo būt minuojami ir ginami. Tas pats turi būt daroma ir su grįžtančiais daliniais. Šiuo atveju, ne tiek svarbu savieji nuostoliai, kiek tikslas gyventojų tarpe palaikyti kovos dvasią, kad išlikusieji matytų esantys nepalikti beginkliai savam likimui. II Pasaul. kare, rytų fronte, vokiečių daliniams valant užnugarį nuo partizanų, gyvenvietės dažnai būdavo net paskutiniu momentu evakuojamos, kad tik išgelbėti žmones, priedangai paliekant mažus ir judrius atsipalaidavimo dalinius, kurie nesileisdami pagaunami, labai sekmingai trukdydavo egzekucinius dalinius, padarydami jiems žymių nuostolių.

Partizaniniai veiksmai baigiasi, kai okupacinės jėgos lieka demoralizuotos, o jų rėmėjai krašte nusilpsta ir nebetenka anksčiau turėtos galios. Nuo čia partizanų daliniai pereina į krašto atviros gynybos formavimą — kovotojai atžymimi ženklais, kurie automatiškai įteisina ir administraciniams veiksmams, arba, pagal galimybes, būna formuojami į karinius dalinius jau uniformuoti ir jų vadovavimas ir veiksmai pereina į reguliarios kariuomenės formas (suprantama, kraštuose kur krašto gynimo sistema numatoma tvarkyti reguliaria kariuomene; kitais atvejais, partizanai skirstomi į rajonus kur jie sudaro teritorines krašto gynybos punktų užuomazgas).

B. Balčiūnas

ETNOGRAFINĖS IR SAUGIOS SIENOS

Pastaruoju metu mūsų spaudoje, kartas nuo karto, yra iškeliamas Lietuvos sienų klausimas. Pasirodo, šis klausimas rūpi netik mūsų vadovaujantiems veiksniams ir lietuviškosioms institucijoms, jis yra aktualus ir mūsų visuomenėje.

Manoma yra, kad tikrosios Lietuvos sienos yra jos etnografinės sienos, apimančios lietuvių gyvenamus plotus. Vasario 16 d. Aktu atsistatanti Lietuva pareiškė savo valią, kurią Steigiamasis Seimas dar pabrėžė, jog Lietuvos valstybė atstatoma etnografinėse sienose. Tuo buvo lyg ir atsisakyta mūsų tradicinių, Didžiosios Lietuvos kunigaikštijos, sienų.

Kovodama dėl nepriklausomybės, deja, Lietuva nepajėgė išsikovoti etnografinių sienų, niekada jų nepasiekė ir tarptautinėje plotmėje jų neužtvirtino. Tačiau ir dabar kalbėdami apie Lietuvos sienas, tebeturime galvoje jos etnografines sienas. Taigi, tos etnografinės sienos būtų, taip manoma, Lietuvos tikrosios sienos ir išsilaisvinus Lietuvai iš sovietinės vergijos, taptų jos valstybinės sienos, arba bent tokių sienų Lietuva visada siektų. Iš to išeina, kad Lietuvos sienų nustatymas yra ne tik mokslininkų, etnografų ir kitų, reikalas, bet ir valstybininkų, politikų ir visuomeninkų reikalas.

Dabartinės okupuotos Lietuvos sienos nėra etninės, todėl sakome, jos yra netikros, nes beveik visomis kryptimis už jų yra dar dideli plotai, ištisai ar dalinai lietuvių apgyventi, tačiau atitekę kaimyninėms valstybėms. Pavergtoje tėvynėje sienų klausimu, išviso, lietuviui yra neįmanoma pasisakyti, todėl apie jas kalbėti ir net planuoti tegalime tik mes, užsieniuose gyvenantieji laisvieji lietuviai. Taigi, yra visai tikslu, kad sienų klausimu yra kalbama ir pasisakoma.

Nesileisdami į aiškinimus ar vien tik etnografinis metodas tikrąsias valstybės sienas nustatyti yra tinkamas, galime sutikti, kad Lietuvos atžvilgiu jis yra pateisinamas. Stumdami Lietuvos dabartines sienas į bet kurią pusę, rastume jog jos vis tebebūtų kurio nors Lietuvos istorijos laikotarpio etnografiniuose plotuose. Prisimindami seniausius baltų gyventus plotus, suprasime, kad ir Lietuvos Didžiosios kunigaikštijos augimas tebuvo tik grįžimas į senuosius protėvių gyventus etninius plotus.

Taigi ir dabar jieškodami tikrųjų Lietuvos sienų Rytuose, Pietuose ir Vakaruose, mes tik bandytume antrą kartą, mūsų tautos ir valstybės ilgoje istorijoje, grįžti į savus etninius rėmus.

Istorija, tačiau, moko, jog tikslingos ir realios valstybės sienos nebūtinai yra jos etnografinės sienos. Žinome, kad šiuo metu turbūt nėra pa-

Baltiškų upėvardžių plotas, kuriame kadaise gyventa mūsų pro-protėvių. Iš Marijos Gimbutienės knygos The Balts, 1963 m.

saulyje valstybės, kuri būtų įsikūrusi grynai savo etnografiniame plote. Vienos jų turi tik didesnę ar mažesnę to etnografinio ploto dalį, kitos gi valdo kelių ar net keliolikos kitų tautų etnografinius plotus. Faktiškosios ir dažnai, realios valstybės sienos yra tos, kuriose valstybė tuo metu yra įsikūrusi. Tikros ir tikslingos valstybės sienos, tačiau, yra tik tos, kurios duoda tautai visus galimumus **laisvai gyventi, kurti savitą kultūrą ir klestėti**. Trumpai kalbant, tikros sienos yra tos, kurios yra **saugios**. Etnografinės sienos gi nebūtinai turi būti kartu ir saugios. Istorija yra pilna pavyzdžių kai, saugumo jieškodamos, tautos plečia savo gyvenamų plotų sienas į svetimus etninius plotus.

Lietuva, kaip jau minėta, yra išimtinoje padėtyje, nes jieškodama savo tikrųjų, pastovių ir saugių sienų, ji beveik niekur neišeitų iš seniausių savo etnografinių plotų.

Išvadoje galime pasakyti, kad žiūrėdami į uždavinį: nustatyti Lietuvos etnografines sienas, kartu sprendžiame ir būsimosios laisvosios Lietuvos politines - valstybines sienas, jas tik kuo rūpestingiau etnografiškai paremdami. Pagrindinis gi siekimas vistiek pasilieka **tikros, tikslingos** ir **saugios** Lietuvos valstybės sienos. O tokį uždavinį išspręsti reikalinga daugelio talka: mokslininkų ir politikų, istorikų, kalbininkų, ekonomistų ir nepaskutinėje vietoje, karinių specialistų.

Z. R.

Gen. S. Dirmanto laiškas Kario redakcijai:

Mielas Redaktoriau,

Gal malonėsite paįvairinti KARIO turinį trumpučiu, tačiau gan įdomaus turinio, man rašyto neseniai mus apleidusio mūsų kariuomenės majoro, o prieš trejetą metų gudų į generolus pakelto Aleksandro Ružaniec-Ružancovo laiškeliu. Jis liečia mūsų dar neseną karinę praeitį, jos ryšį su mūsų daug senesne karine istorija ir duoda linkmę, ar kaip priimta sakyti ir rašyti: "nustato gaires" mūsų šiais laikais dirbantiems karybos istorikams. Štai laiško tekstas:

"Didelė ir nuoširdi padėka teisingai priklauso Jūsų Mylistai už straipsnius Lietuvos Kariuomenės šventės proga. O prisimenu, kai 1929 m., kai buvo leidžiama trumputė 5. DLK Kęstučio pulko istorija, štabe ilgai svarstė ružancovišką papildymėlį šiai istorijai, t.y. apie 5-tus pulkus DLK-jos ir Napoleono kariuomenių, paskui ir 1831 sukilimo. Praleido.

Ir po to jau ir kiti pulkai pradėjo rišti savo trumpą praeitį Nepriklausomoje Lietuvoje su senesniais DLK-jos laikais... Pradžioje ypač priešinosi a.a. Vytautas Steponaitis. Bet pavyko jį įtikinti. Vėliau buvo karštas tokios pažiūros šalininkas...

Su geriausiais linkėjimais Jūsų Mylistai ir šeimai.

Volša Ružaniec-Ružancovas"

P.S. Gudai keičia vardus: pav. vaikas — Volčik, bernas — Aeš, vyras Aleksandra (sic), pagyvenęs — Alherd, senis — Volša.

SOVIETŲ RAUDONOSIOS ARMIJOS DALINYS VARNIUOSE

BUTEGEIDIETIS

1918 m. pabaigoje ar 1919 m. pradžioje, kai vokiečių žandaras jau nebevykdė tvarkdario pareigų, o mūsų policijos dar nebuvo, dalis buvusių rusų kariuomenės belaisvių bėglių ir vietinis tamsusis gaivalas apylinkėse pradėjo vogti, plėšti, netik slapta, bet ir jėgą pavartodamas. Tokiose apystovose, netik ūkininkai, bet ir visa liaudis susirūpino savo likimu, savo savisauga. Savisaugos sumetimais, pradėjo atsirasti artimesni kaimyniniai ryšiai. Iš palėpių visi traukė savo aprūdijusius medžioklinius šautuvus, revolverius, pistoletus, o kas to neturėjo, naudojo durklą, šakę ar kirvį. Žmonės pasidarė jautrūs visokiems netikėtumams. Išgirdę šauksmą pagelbai, ar pastebėję besivejant vagį ar plėšiką, patys, be raginimo, sėsdavo ant arklio ir jungdavosi į savisaugininkų ar besivejančiųjų eiles, kad sučiuptų plėšiką. Sučiuptasis atsidurdavo prieš liaudies teismą, kuris teisdavo sučiupimo vietoje. Teismai būdavo beapeliaciniai. Teismų sprendimai buvo vykdomi tuojau sučiupimo vietoje.

Kiek vėliau atsirado ir policija ar milicija. Pirmieji pradėjo organizuoti ją karininkai grįžusieji iš rusų kariuomenės. Atsirado apskričių viršininkai ir komendantai. Prie komendantūrų pradėjo organizuoti kariuomenės dalinius. Jau buvo suformuota 1. ir 2. pėst. pulkai, buvo užuomazgos ir sekantiems formuojamiems pėst. junginiams, be to, artilerijos, kavalerijos ir t.t..

Jau šitokios organizacijos akivaizdoje, 1919 m. pradžioje, kai visa gamta buvo apsiklojusi storu baltu klodu su puikiu žiemos kelių tinklu, bolševikų raudonoji armija su vietiniu tamsiuoju gaivalu, pro Šiaulius ir Kuršėnus, vasario mėn. viduryje atsidūrė ties Telšiais, o jos saugos dalinys (būrys) iš kairės, per Luokę ir Janapolę atsibastė iki Varnių. Atsidūrę Varniuose, jie pasijuto išdidūs, griežti ir energingi šeimininkai. Greit suorganizavo vietos vykdomąjį komitetą. Iš miestelėnų pareikalavo gan nemažos kontribucijos (rodos, bene 30, 000 ar 40,000 osto rublių). Ant stulpų bei namų priklijavo visokių terminuotų, griežtų ir su didele atsakomybe paliepimų, instrukcijų, nuorodymų, bei atsišaukimų. Bet į antrą ar trečią dieną (tai buvo antradienis ar penktadienis), baigiantis nustatytam laikui sumokėti kontribuciją, iš Kaltinėnų (Kaltinėnuose buvo koks tai vokiečių dalinys) du vokiečių kariai — raiti žvalgai, atvyko iki Vaštakių augštumos ties Varniais. Jie pasidairė— pasižvalgė ir nujojo atgal į Kaltinėnus. Tuo pat metu Varniuose buvo paskleista žinia, kad nemažas vokiečių būrys iš Kaltinėnų vyksta į Varnius. Šios žinios rezultate, bolševikai, kurių Varniuose buvo apie 40 ar 50 vyrų labai smarkiai susirūpino savo likimu. Netikėtos žinios paveikti, jie tačiau nedasiprotėjo patikrinti jos tikslumą. Jie tuoj čiupo ūkininkų vežimus turgavietėje ir išdūmė Janapolėės — Luokės link. Tik pasiekę Luokę jie atsipeikėjo. Pradėjo galvoti apie priežastis, kurios privertė juos palikti Varnius.

Reikia manyti, kad Luokėje buvo vadas, kuriam priklausė šis būrys, tad jis ir pradėjo tyrinėti, jieškoti tinkamo argumento, kuris pateisintų staigų ir netikėtą būrio atsitraukimą. Jokio argumento nesuradus, priėjo prie išvados, kad jis buvo apgautas. Be to, jis galėjo gauti žinių ir iš Varnių, kad ties Varniais tebuvo tik du vokiečių kariai, kurie pasižvalgę nujojo atgal į Kaltinėnus.

Būrys pasijutęs apgautas, užsirūstino. Panoro atkeršyti varniškiams. Ilgai nelaukęs, iš ūkininkų surinkęs tinkamą kiekį vežimų, gan didokas būrys susėdo į vežimus ir išvažiavo į Varnius, kad nubaustų varniškius. Visa tai darė griežtai ir energingai, deja užsimiršo pasiteirauti, apie esamą padėtį Varniuose. Iš Luokės išvažiavo jie tokiu apskaičiavimu, kad atvyktų į Varnius dar prieš auštant. Važiavo be žvalgybos ir be saugos. Mat, tikėjosi Varnius užimti lygiai taip, kaip ir prieš keleta dienų.

Deja, visus užsimojimus, visus baudžiamosius ekspedicijos planus sunaikino aštuoni vokiečių kariai su trimis kulkosvaidžiais, kurie iš vakaro buvo atvykę į Varnius. Vokiečiai nujausdami (gal turėdami žinių apie) atvykstantį rusų bolševikų būrį, pasirengė sutikti jį kulkosvaidžių ugnimi. Bešvintant, rusų bolševikų ekspedicinis būrys atsirado ties pat Varniais ant kelio Janapolis — Varniai ir nuo kalnelio besileidžiant buvo sutiktas kulkovadžių ugnies. Visai nereagavęs (nepaleidę nei vieno šūvio) bolševikai pasuko atgal ir skubiai atsitraukė Janapolės — Luokės link. Būrys atšokęs nuo Varnių sustojo Janapolėje.

Žvalgomosios kautynės įvyko ties Varniais, o už dienos ar dviejų, rimtesnėmis jėgomis (tomis dienomis jau buvo suformuota viena pėstininkų šaulių kuopą, vokiečiams padedant) bolševikus pradėjo pulti, varyti lauk iš Žemaitijos Telšiai — Kuršėnai kryptimi (tos kuopos kautynės, rodos, bene buvo aprašytos mūsų karinėje literatūroje. Generaliniam puolimui prasidėjus, Janapolėje įvyko pasikeitimas tik keliais šuviais. Luokėje įvyko rimtesnis susidūrimas, ten buvo ir aukų (jei neklystu, vokiečiai puolė grupės dešiniame sparne).

Šis aprašytasis bolševikų būrys, buvo pats kairysis voros dalinys, kuri brovėsi į Žemaitijos gilumą Telšiai — Plungė kryptimi. Tad reikia manyti, kad jis su vietiniu tamsiuoju elementu turėjo uždavinį saugoti vorą iš kairės, nes smulkūs vokiečių daliniai stovėjo Kražiuose, Kaltinėnuose, Laukuvoje, kitaip sakant, buvusiame Raseinių, o Lietuvos nepriklausomybės laikais, Tauragės apskrityje.

Redaguoja —
š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.,
Racine, Wisc.

Pavykęs Klaipėdos Krašto atvadavimo paminėjimas

(suruoštas Detroito Liet. namuose š. m. sausio 15 d.)

Pamaldose, pradėtose 10:30, šv. Antano parapijos bažnyčioje, dalyvavo organizacijos ir pavieniai lietuvių bnės nariai. Altoriaus artumoje buvo pastatytos 5 lietuviškos ir Amerikos vėliavos. Mišias atlaikė kun. K. Simaitis, kuris pamokslo metu pasveikino Detroito šaulius už žuvusiųjų šaulių prisiminimą.

Lietuvių namuose, punktualiai pirmą valandą, buvo pradėtas paminėjimas. Salė buvo papuošta dailininko Vyt. Ogilvio, tam atvejui pritaikinta, simboline tapyba, — dekoratyviniu kūriniu. Ant lietuviškų vinguringų raštų audinių buvo pakabintas Klaipėdos krašto herbas: tai Jurgio Baublio mozaikos kūrinys. Ir stalas didžiavosi šaulių išpuošta namų darbo, tulpėmis sužydėjusia staltiese. Ant jo, vėl gi, neužmirštas pastatyti Mažosios Lietuvos patriarcho Martyno Jankaus portretas. Jį nupiešė dail. V. Ogilvis. Gražią programą paruošė irgi dail. V. Ogilvis. Šių dekoracijų ir M. Jankaus portreto mecenatas yra šaulys Jonas Butkus. Salės puošmenos iškarto pažadino šventiško iškilmingumo nuotaikas. Prie stalo, abiejose pusėse, įspūdį gilino Lietuvos Trispalvė ir Amerikos vėliava. Ant staliuko, gražiai sueiliuotos, ilsėjosi keliolika lietuviškų knygų. Tolėliau buvo papuoštas specialus stalas, lietuviškos audybos kūriniu — tautinių raštų staltiese, užtiestas. Gėlės ir tautinė vėliavėlė priminė šio minėjimo iškilmingumą bei svarbumą. Už stalo buvo susodinti jaunieji programos vykdytojai: Rimas Kasputis, Regina Putriūtė, Rūta Kaunelytė ir gėlių įteikėjos: Jacinta Žiukaitė ir Virginija Pranėnaitė.

Minėjimo šeimininkas ir vadovas, tilžietis mjr. Jonas Šimkus, atidarydamas paminėjimą, pristatė 130 atsilankiusiems dalyviams Mažosios Lietuvos lietuvius (į šį minėjimą atsilankiusius, būtent: Šarlotę Budvietytę-Ruseckienę su vyru, Margaritą Pėderytę ir Martyną Klimkaitį su žmona. Buvo kukliai pagerbti Klaipėdos krašto vaduotojai — savanoriai: Juozas Augaitis, Petras Bliūdžius, Bronius Tatariūnas, Vincas Tamošiūnas ir Alfonsas Žiedas. Minėjime, dėl sunkaus sužeidimo, negalėjo dalyvauti vadavimo dalyvis Kazys Špakauskas. Iškviestieji buvo apdovanoti baltomis gėlytėmis, kurias prikabino Žiukaitė ir Pranėnaitė. Ši nebrangiai kaštavusi iškilminga ceremonija padarė gilaus įspūdžio.

Minėjimui vadovavęs mjr. J. Šimkus labai suglaustoje kalboje apibūdino Mažosios Lietuvos lietuvių kovas dėl laisvės XIV a. pradedant. Paminėjo tautinius bei kultūrinius jų nuopelnus istorinėje Mažosios Lietuvos laisvės kovų raidoje. Iškėlė Kristijoną Donelaitį, Storastą Vydūną, dr. Anysą (istoriką), Lymantą, Martyną Jankų ir Jankutę, Skėrį ir kt. Pagaliau prisiminė ir jaunutės Jūratės Reisgytės nuopelnus Australijoje, kuri gudrumu išgavusi ten besilankančio Justo Paleckio parašą, ant rašto, skirto Jungtinėm Tautom, N.Y., prašant atitaisyti žiaurią neteisybę visai tautai ir suteikti laisvę ir nepriklausomybę Lietuvai. Šis klaipėdietės mergaitės žygis plačiai išgarsino Lietuvos pavergimo tragediją.

Mjr. J. Šimkus paskaitė iš Šaulių S-gos istorijos, kuri buvo išleista dar laisvos Lietuvos laikais (1939 m.), Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komiteto atsišaukimą. Atsišaukimą pasirašė Martynas Jankus, Jurgis Strekys, Jurgis Lėbartas, Jurgis Brūvelaitis ir Vilius Šaulinskis. Tas manifestas — atsišaukimas pasirašytas Šilokarčiamoje (Šilutė) 1923 m. sausio 7 dieną. (Tikrumoje, tas manifestas buvo pasirašytas sausio 9 d. V.S.). Tokių atsišaukimų buvo keli. Vėliau mjr. J. Šimkus paminėjo, kad kariuomenės štabo viršininkas išleido griežtą įsakymą, kuriuo buvo uždrausta šauliams vykti į Klaipėdos kraštą ir dalyvauti ruošiamame sukilime. Buvo imtasi griežčiausių priemonių "įsikarščiavusius šaulius sulaikyti".

Savaime aišku, kad viešai tokio sukilimo ruošti prieš didžiąsias I pas. karą laimėjusias valstybes (pirmoj eilėj Prancūziją) nebuvo įmanoma vien dėl to, kad tas pastatytų Lietuvos suvereninę valstybę į didžiausį pavojų. Užtat viešai per spaudą buvo skelbiami uždraudimai ir grasinama bausmėmis, o slaptai buvo remiami ir ginkluojami sukiliman įsijungusieji.

Šaulių Sąjungos pirmininkas prof. Vincas Krėvė buvo karštas sukilimo rėmėjas, nes jis tikėjo laimėjimu. Jis pareiškė min. pirm. E. Galvanauskui: "... mes negalime imtis atsakomybės jei pavieniai šauliai ir net būriai, be mūsų žinios, nieko nepaisydami, įsiveržtų į Klaipėdos kraštą, kad broliams mažlietuviams pagelbėtų." Aišku, jeigu sukilimas nepavyktų, pralaimėjusius sukilėlius Lietuvos vyriausybė neužstotų ir jų negintų. Štai, Vincas Krėvė — Šaulių S-gos pirmininkas — savo ranka rašytame rašte paaiškina: "Mums inėjus, prabilo Galvanauskas, kuris, pabrėždamas, kad jis kalba Ministerių Tarybos vardu, pareiškė: "Ministerių Taryba nėra vieno nusistatymo dėl Klaipėdos krašto išvadavimo sukilimo keliu, todėl už šios rūšies įvykius nesiima atsakomybės ir palieka visą reikalą Šaulių Sąjungos iniciatyvai."

Kiek ir koks nuošimtis karių ir šaulių dalyvavo Klaipėdos krašto vadavime? Greičiausia 50 nuošimčių karių ir 50 nuošimčių šaulių. Detroite gyvena 6 šiame sukilime dalyvavę sukilėliai. Jeigu spręsti iš jų, tai 3 vyrai buvo kariai ir 3 šauliai. Tas parodo, kad ir kariams neoficialiai buvo leista minimame sukilime dalyvauti ir jie dalyvavo. Juo labiau, kad Vyriausią Klaipėdos krašto sukilėlių štabą sudarė beveik 100 nuošimčių kariai: Bajoras — pulkininkas M. Kalmantas, Jonas Polovinskas-Budrys (nuo 1921. VII. 21 generalinio štabo kontržvalgybos viršininkas), sukilimo vadas; kpt. Pranas Klimaitis —

Klaipėdos krašto atvadavimo minėjimo dalyviai. Iš k.: J. Augaitis, St. Juzėnas, K. Daugvydas, P. Bliudžius, J. Černius, A. Žiedas, V. Černienė, M. Šimkienė, A. Klimkaitienė ir Pr. Balandienė. Nuotrauka K. Sragausko

vado dešinioji ranka; štabo viršininkas — Juozas Oksas. Be jų dar paminėtini: Fricas, Juozapaitis, Pridotkas — slapyvardžiai. Savaime suprantama, jog Lietuvos vyriausybė ir diplomatija stengėėsi viešai nuo šio sukilimo atsiriboti, kad nenukentėtų (nepavykus) visa Lietuva.

Mjr. J. Šimkus iškėlė, jog šaulių įsisteigimo užuomazgos data siekia 1922 m. lapkričio 12 d. Pirmąją šaulių būrio valdybą sudarė: Jurgis Brūvelaitis, Vilius Šaulinskas ir H. Plonaitis, tačiau jie save buvo pasivadinę jaunalietuviais, kad laikinai paslėpus savo tikrąjį šauliškąjį veidą.

Gvidas Valantinas skaitė paskaitą

Be savųjų, detroitiečiai šauliai pasikvietė svečią — paskaitininką iš Čikagos. Tai dar jaunas vyras, jūros šaulių uniformoje, savo puikia išvaizda ir laikysena darė gerą įspūdį klausytojams. Gera iškalba, neblogas kirčiavimas ir ištarmė kažkaip nejučiomis vertė šiuo prelegentu domėtis.

Tačiau pašalinus jausminius sentimentus, kažkaip, kažkodėl beldėsi neramusis klausimas, kad Klaipėdos krašto vadavimui skirta tema nebuvo iki gilumos išlukštenta, nebuvo įsigilinta pavestam uždaviniui tinkamai atlikti. Gal nebuvo pakankamai pasiruošta?... O važiuojant į kitą miestą paskaitos skaityti, reikėtų daugiau dėmesio atkreipti ne tik į iškalbingumą, bet itin į paskaitos turinį. Prisimenu, kai buvo lukštenamas Klaipėdos krašto sukilimo reikalas, buvo užsimintas ir E. Galvanausko dabar gyvenamasis kontinentas... Prelegentas paminėjo "žinovo" tonu, jog jis šiuo metu jau senstelėjęs ir gyvenąs Madagaskare (!!). Tuo tarpu visuose lietuviškuose laikraščiuose buvo rašyta, kuriais metais E. Galvanauskas yra išvykęs Prancūzijon. Ir šiuo metu dažnai apie jį rašoma. Tokių dalykų nežinojimas sukėlė nuostabos jausmus. Toje pačioje paskaitoje pergreit persimesta visai nenumatyton tematikon — į jūros šaulių organizavimą, nors programoje buvo numatyti šaulių organizaciniai reikalai atskiru klausimu. Tačiau, šios pastabos ne blogiui, bet gėriui pridėtos. Čia jau jaunatviška energija, temperamentas, ugninga meilė jūrai ir ežerams, išsiilgimas savojo krašto, gamtos, upių ir ežerų nukreipė mintis kita kryptimi. Šiuo klausimu dar teks pasisakyti ne vieną kartą. Svarbu surasti jaunų kandidatų į jūros šaulius, vėliau reikia surasti ir vieną kitą mecenatą, kad galėtume nusipirkti bent vieną didoką laivą. Tačiau, vargu ar pavyks šią sunkią kovą laimėti?

Meninė dalis

Puikiai pasireiškė talentingas berniukas (10-11 metų) Rimas Kasputis, kuris grojo akordeonu. Deklamavo Regina Putriūtė ir Rūta Kaunelytė, — be to, Kaunelytė perskaitė konkursiniam rašiniui nutarimą: "Kova dėl Klaipėdos krašto". Mecenatai — visi St. Butkaus kuopos šauliai; už geriausiai parašytus rašinius skiriamos 3 premijos.

St. Butkaus šaulių kuopa apdovanojo programos vykdytojus, jaunus menininkus, dovanomis — A. Nevardausko knyga "Pajūriais, pamariais".

Baigiant, reikia prisiminti įdomų faktą, kurį iškėlė mjr. J. Šimkus. 1923 m. sausio 15 d. "The Detroit News" beveik per visą puslapį paskelbė Klaipėdos sukilimo žinią,... ir kad pagaliau Klaipėdos kraštas lietuvių sukilėlių rankose. St. Butkaus vardo šaulių kuopos garbės narys F. Motuzas papasakojo savo įspūdžius: "Mes tai sužinoję iš didelio džiaugsmo bučiavomės ir sausio 16 d. sudėjome 50 dolerių auką ir išsiuntėme Martynui Jankui. Jis tuoj atsiuntė pakvitavimą," — kurį mjr. J. Šimkus visiems čia ir parodė.

Jūrų šauliai

Kpt. J. Petrulionis pranešė, kad Jūros šaulių būrys jau įsisteigė ir įsirašė 3 senesnio amžiaus šauliai. Aišku, tai tik pradžia. Buvo perskaitytas įsisteigimo aktas. Savo žodžiu prisidėjo ir Jūros skautų C.V. narys

(nukelta į 63 psl.)

Prie menininko Vytauto Ogilvio scenovaizdžio ir Mažosios Lietuvos patriarcho Martyno Jankaus portreto, Nepriklausomos Lietuvos karininkai dalyvavę Klaipėdos atvadavimo minėjime. Iš k.: kpt. V. Ruseckas, plk. J. Šepetys, minėjimo vadovas, Mažosios Lietuvos sūnus mjr. J. Šimkus, gen. J. Černius ir mjr. K. Daugvydas.
Nuotrauka K. Sragausko

Jūrų šaulių kp. "Klaipėda", Cicero, Ill., 1966 m. valdyba. Iš k.: Kazys Vasiliauskas — parengimų vad. pad., Bronius Bartkus — sekr., Stasys Bernatavičius — pirm., Ona Dobilienė — vicepirm., Albertas Kvečas — parengimų vad., Algimantas Valeika — iždininkas.

Redaguoja E. PETRAUSKAITĖ, 926 W. 52nd Street, Chicago, Ill. 60609

KODĖL ĮSTOJAU Į ŠAULIŲ EILES

Kadangi esu ankstesnės kartos emigrantė, naujosios, pokarinės kartos ateiviai negalėjo nė pagalvoti, kad esu kada nors buvusi šaulė, ar bent kokį reikalą turėjusi su Lietuvos kariūnų eilėmis.

Tačiau, prieš porą metų mirus mano vyrui dr. Jonui Sims-Šimoliūnui, Detroito šauliai labai nuoširdžiai prisidėjo prie jo palaidojimo. Tai mane giliai palietė. Kiek vėliau jie mane pakvietė įstoti į Pirmojo Lietuvos Kareivio Stasio Butkaus vardo šaulių būrį. Jų kvietimą priėmiau su didele meile ir pagarba. Mano vaizduotėje atsistojo mano keturi broliai kariai.

Vyriausias brolis Juozas buvo pirmos mobilizacijos karys, kuris sugrįžo iš kariuomenės tik numirti, nes buvo nepagydomai sužeistas; jo kūnas buvo visas sutinęs. Atsimenu jo laidotuves: juodplaukis, augštas, liesas, sutinusiu veidu, kario uniformoje, paguldytas ant lentos. Iš abiejų šonų apstatytas miško eglutėmis, o tose eglutėse spinksėjo degančios žvakutės. Mat, tada buvo sausio mėnesio pradžia ir jokių gėlių mes neturėjome. Vėliau buvo palaidotas Veiverių kapinėse, kaimynų sukaltame karste.

Antrąją šermenų dieną parėjo iš Alytaus kariuomenės stovyklos antrasis brolis, Antanas, raitelio puskarininkio uniformoje. Parėjo brolį laidoti. Kadangi lijo ir šalo, tai jo veidas buvo padengtas ledu, nes kelionė buvo ilga, apie parą laiko. Kito, greitesnio susisiekimo dar tais laikais nebuvo. Mamytė pripuolė prie brolio Antano ir, braukydama ledus nuo jo veido, labai graudžiai verkė, skųsdamosi netekusi Juozelio. Liūdna tada buvo mūsų namuose.

Trečiasis brolis, Lauras, į kariuomenę išėjo Antanui dar negrįžus. Jis baigė Mokomąją komandą ir ten tarnavo, Marijampolės mieste. Jis labai didžiavosi esąs karys. Jis jau pirm laiko buvo nubėgęs siūlytis savanoriu ir buvo labai įsižeidęs, kad jo nepriėmė ir dar viršininkas pajuokavo, sakydamas: "Klausyk, Lauruk. Tu dar per jaunas, dar pas tėvelį karves paganyk keletą metų! O į kariuomenę paspėsi."

Ketvirtasis brolis Alfonsas kariuomenėj tarnavo jau man išvykus į Ameriką.

Tėveliai visiems savo sūnums dar papildomai nuveždavo maisto — sūrio, sviesto, lašinių ir kitko. Vežė ir Laurukui. Bet vieną kartą tėvelis sugrįžęs iš Marijampolės mums pasakojo, kad mais-

ŽYGIS Į JUNGTINES TAUTAS

(1965 m. lapkričio 13 d.)
Jūs pasiuntėt šauklius, mūs broliai,
Į platų kontinentą Amerikos laisvos.
Nė vieno jūsų nesulaikė toliai.
Laisvės jausmas amžinai krūtinėje alsuos . . .
Ir suvažiavo tūkstančiai — lietuvių,
Latvių, estų ir kitų tautų.
Prie Atlanto krantų, lyg stebuklas buvo,
Lyg girdėjos šauksmas brolių iš rytų.
Iškėlę vėliavas ir vytis,
Užplūdot didmiesčio gatves.
Gilios senovės — aiščių gentys
Į laisvę mus garbingai ves . . .
Sukėlėte audras Kolumbo žemėj,
Narsieji sūnūs Lietuvos,
Į Jungtines Tautas jūs nukeliavot,
Tęst sunkios kovos.
Jūs prašėt laisvės mūs Tėvynei
Laisve alsuojančių Tautų,
Kad nenaikintų mus tironai,
Kad milijonai Baltų pavergtų.
Lietuvos vėliava prie Jungtinių Tautų,
Lyg toji gulbė, grakščiai plėvesavo.
Ir iš džiaugsmo, staiga, pasidarė graudu —
Lyg matytum tu tėviškę savo . . .

Marija Sims-Černeckytė

Šaulių dukros Jacinta Žukaitė ir Virginija Pranėnaitė apdovanoja š. M. Sims rožių puokšte.

tą Laurukui paliko pas viršininką, o su sūnum negalėjęs nė pasikalbėti. Girdi, va kur išmokiną tvarkos ir susiklausymo. "Namie tai 'žalčiukai' tėvo neklauso, o ten tai kaip ugnies . . . Nuėjęs prie kareivinių pamačiau vaiką, einantį su karių būriu. Bėgau prie jo ir šaukiau: Lauruk, Lauruk! O jis kaip nuėjo, taip nuėjo." Tik broliui parvažiavus atostogų buvo išsiaiškinta, kodėl jis tada nesustojo ir su tėvu nepasikalbėjo. Mat, jis buvo ko tai nusikaltęs ir jo vyresnysis jį smarkiai buvo išbaręs.

Lauras, grįžęs iš kariuomenės, tuoj įsteigė šaulių būrį. Jis tam būriui ir vadovavo. Mūsų name laikė ir šaulių ginklus. Brolis vis mums įsakinėjo, kad neitume į tą kambarį, kur ginklai stovi, ypač mažesnieji, kad nesusižeistume.

Turint du broliu šauliu, kas mums, sesėms, lieka veikti? Tai ir mes trys, vyresnės, darbavomės su jais: ruošėme vakarėlius, deklamavome, vaidinome, paruošdavome valgius, reikalui esant, parašydavome prašymus, pareiškimus ir t.t. O mūsų namuose nestigo svečių ir daugelis jų buvo kariai, jei ne giminės, tai brolių draugai. Jie dainuodavo mums kariškas dainas, pasakodavo visokius kariškus atsitikimus, vaišindavo saldainiais . . .

Išgyvenus šioje šaly apie 38 metus, anasai Lietuvoje gyventas laikas buvo lyg pamirštas, bet dabar, sugrįžus į šaulių eiles, viskas iš naujo prisimena ir padeda užgniaužti šių dienų skausmus ir rūpesčius. Laiminga esu Lietuvos šaulių eilėse.

Marija Sims-Černeckytė

PAGERBTA ŠAULĖ IR POETĖ

MARIJA SIMS

1966 m. balandžio 17 d. St. Butkaus šaulių kuopa buvo suruošusi kultūrinę popietę Detroite. Tai progai Marija Sims parašė eilėraštį "Lapkričio Tryliktoji", apie žygį į Jungtines Tautas. Už tai ji buvo apdovanota gėlėmis.

ŽINIOS IŠ ŠAULIŲ GYVENIMO

LOS ANGELES

Šaulės prie Ramiojo Vandenyno

Šaulės moterys, remiantis Šaulių Sąjungos statutu, turėtų sudaryti atskirą būrį ir veikti savistoviai. Tačiau, prie esamų sąlygų, būtų žymiai sunkiau išvystyti veiklą, atsiekti numatytus uždavinius. Vieningam darbui šaulės dirba drauge su vyrais, todėl ir pasekmės geresnės.

Nuo įsteigimo Los Angeles šaulių būrio, kuris išsivystė į kuopą, šaulės įsijungė į darbą. Tarpe iniciatorių, būrį steigiant, buvo ir šaulės: Genė Grikavičienė (mirusi 1965 m. birželio 29 d.) ir Stasė Žadvydienė.

Renkant kuopos vykdomuosius organus, šaulės irgi išstatomos kandidatėmis. 1964 m. rinkimuose moterys buvo išrinktos į valdybą ir kontrolės komisiją. Šiais, 1966 m., irgi šaulės išrinktos į valdomuosius organus — kuopos valdybon š. E. Vilimienė, garbės teisman š. S. Žadvydienė ir kontrolės komisijon B. Šimkevičienė, S. Vizbarienė ir O. Orlovaitė.

Ruošiant meno-literatūros vakarus, aktyviai įsijungia ir moterys. Solistė Zina Kalvaitienė išpildė programos dalį pirmame viešame šaulių meno-literatūros vakare. Ruošiant vakarus, gegužines, minėjimus, Joninių laužus, daiktines loterijas bei pravedant spaudos platinimą, šaulės, drauge su vyrais, atlieka joms pavestus darbus.

Jaunimo eilės irgi kas kartą didėja skaičiumi. Iš jaunimo tarpo parinktos korespondentės "Šaulei Tremtyje" — šaulės Danutė Barauskaitė ir Onutė Orlovaitė.

Šiuo metu Juozo Daumanto kuopoje yra 17 šaulių moterų. Skaičiumi nenorima greitai progresuoti, todėl priimamos tos, kurios gali atlikti uždavinius siekiant šauliškų tikslų. Ne skaičiumi girtis, bet nuveiktais darbais — toks pasirinktas mūsų kelias.

Šių metų kuopos veiklos plane buvo: Joninių laužas, kuris įvyko birželio 25 d., gegužinė, kurioje buvo ir daiktinė loterija.

Nors mūsų kuopa ir nesenai įsikūrusi, bet jau turime vieną šaulę pasitraukusią iš mūsų gretų amžinybėn. Mirusiųjų prisiminimo dieną, "Memorial Day" gegužės 30, kuopos valdyba aplankė Kalvarijos kapinėse palaidotos šaulės Genovaitės Grikavičienės kapą ir uždėjo gėlių puokštę. Šis pirmas mirusios pagerbimas bus tęsiamas kas metai.

Onutė Orlovaitė

DETROITAS

Detroito St. St. Butkaus kuopos šauliai įsteigė Vasario 16 gimnazijai remti būrelį, o atsilankiusiam mokyt. F. Skėriui kelionės išlaidoms sumažinti įteikė 50 dolerių.

Taip pat jie renka medžiagą apie komunistų nužudytus, žuvusius kovoje ir mirusius kankinių mirtimi Sibiro ištrėmime šaulius. Prašo visuomenę suteikti žinių ir paskolinti nuotraukų jų ruošiamam leidinėliui.

Šaulių kuopos būstinė įsikūrusi šaulės v-kės St. Pranienės rezidencijoje — 1598 Morrell St., Detroit 9, Mich.

ČIKAGA

Jūrų šauliai. Puoselėjant mintį, kad Lietuva yra jūros valstybė ir tęsiant tradiciją, kad Klaipėdoje karo laivo įgulos ir jūrų budžių tarpe buvo ir jūrų šauliai, Čikagoje jau yra įsisteigusios dvi jūrų šaulių kuopos — Gen. Daukanto ir Klaipėdos vardais. Jūrų šauliai turi įsigiję nuosavą laivą kuriuo vasaros metu lavinosi vandenyse ir darė įvairias iškylas. Jie taip pat neapleidžia ir kultūr. visuomeninės veiklos — talkininkavo J. Kongresui, ruošiasi įstoti į L. Fondą etc.

Klaipėdos jūrų šaulių susirinkimo metu buvo pagerbta šaulė Sofija Bernatavičienė, "kuri įvairiai ir daug pasitarnavo jūrų šaulių veikloje". Kuopos vice-pirm. š. O. Dobilienė, kuopos vardu, įteikė jai Lituanicos tunto pagamintą kryžių ir adresą. Bernatavičių šeima Rako stovyklai paaukojo šaldytuvą.

Vytauto D. šaulių kuopos meno ratelis, vadovaujamas J. Petrausko ir režisuojant A. Brinkai, aplankė Detroitą ir suvaidino ten V. Frankienės veikalą "Tėvynės Sakalai". O š. m. sausio 15 d. vėl pakartojo Jaunimo Centre, Čikagoje, svarbiausia, skiriant jį lietuviškam jaunimui.

CLEVELANDAS

1966 m. iškiliausia piliete Clevelande iš 2000 asmenų išrinkta Nepriklausomos Lietuvos šaulių aviacijos lakūnė S. Šeporaitytė-Knistautienė. Ją bankete visuomenei pristatė Clevelando meras R. S. Locher. Knistautienė dabar yra D. L. K. Birutės d-jos Clevelando skyriaus pirmininkė, plačiai dalyvauja įvairių organizacijų veikloje, jaunimo tarpe, skautuose, dainuoja chore. Burmistras, ją sveikindamas, savo kalboje pasidžiaugė, kad jau trečioji lietuvė laimi šią garbę. Anksčiau — pirmutinė buvo Ona Jokubaitienė, vėliau Ingrida Stasaitė-Bublienė. Tai vis asmenybės, keliančios lietuvių garbę.

G. M.

PRISIMENU

Aš prisimenu Nemuną,
Mėnulio apšviestą,
Jis spindėjo tada sidabru.

Aš prisimenu Nemuną,
Lengvo vėjo paliestą,
Jis virpėjo bangų žydrumu.

Aš prisimenu Nemuną,
Audros sukrėstą,
Jis šniokštė, šoko iš krantų.

Aš prisimenu Nemuną,
Kaip juostą ištiestą
Ir vadinamą Upių Tėvu.

ŽINIOS IŠ MOTERŲ PASAULIO

"Draugo" kultūrinio priedo moterų skyriaus, "Moterų Gyvenimas", redaktorę Stasę Sėmėnienę nuoširdžiai užjaučiame, jai netekus brangaus vyro, a.a. Alfonso Sėmėno. Sausio 14 d. numery Iza Motekaitienė jai paskyrė nuoširdų poezijos perlą "Čia viskas taip trapu".

Vietoje 1966 m. birželio mėn. 28 d. mirusios a.a. Ligijos Bieliukienės, Lietuvių Moterų Klubų Federacijos centro pirmininke išrinkta Vincė Jonuškaitė-Leskaitienė, mūsų lietuviškos operos, nepr. Lietuvoje, iškilioji dainininkė ir garsi lietuvių liaudies dainų išpildytoja. Taip pat ji yra pasižymėjusi ir visuomeninėje veikloje, įvairiose kultūr. srityse.

Išgarsėjusią Australijos lietuvaitę Jūratę Reisgytę, kada ji lankėsi Los Angeles mieste, publikai pristatė aktorė Rūta Lee-Kilmonytė Šv. Kazimiero par. sidabrinio jubilėjaus šventėje.

— — —

Jei kas nemyli savo tautos, negali mylėti ir žmonijos.

Vysk. Brizgys

LIETUVIAI KARIAI laisvajame Pasaulyje

— Pastaruoju metu iš Čikagos išvyko į JAV kariuomenę šie lietuviai: **Edvardas Žukauskas, Arvydas Jurkynas** ir **Šarūnas Gasiūnas.** Visiems linkime sekmės atlikti garbingai karinę tarnybą.

— **Jonas Daniliauskas,** kilęs iš Čikagos, buvo atvykęs atostogų, taip pat ir **Česlovas Kybartas.** Jie aplankė tėvelius ir pažįstamus.

— **Lietuvoje** jaunimas yra imamas į Sovietų armiją. Jaunimas turi paklusti Maskvos įsakymo. Kaune ir Vilniuje dažnai būna surengiamos naujokų išleistuvės, kur daugiausia kalba rusai, kompartijos išrinkti. Lietuvių karių Sovietijoj yra daugiausia žemyno armijoje, labai mažai aviacijoje ir ryšių tarnyboje. Sovietai lietuviais nepasitiki. Lietuviai tėvai liūdi išleisdami savo vaikus į tolimas Rusijos vietoves karinės tarnybos atlikti.

— Lietuvoje 12.22.66 mirė artilerijos plk. ltn. **Edvardas Tallat-Kelpša,** pastaruoju metu gyvenęs Kaune.

— PFC **Vytautas Račkauskas,** dabar tarnauja JAV armijoje Italijoj, kur Vincenza mieste aplankė našlaičių namus ir jiems įteikė daug dovanų. Jo tėveliai gyvena 4450 So. Hermitage, Chicago.

— L. Cpl. **Paul Kubikas** Pietų Vietnamo fronte dėkoja S. W. Herald laikraščio leidėjui už siuntinėlius, kurie karius labai paguodžia ir jie žygiuose prisimena savuosius ir jiems yra dėkingi.

Marinų kpt. **Raymond Drop'as,** kilęs iš Čikagos, 7033 So. Maplewood Ave., tarnauja Pietų Vietname, Chu Lai apskrityje, marinų aviacijos bazėje. Jis yra galingo kovos lėktuvo VMFA-542 valdytojas daugiau kaip 6 mėnesiai ir jau užsitarnavo tris medalius už gerą tarnybą, parodytą drąsą ir kovas virš Vietnamo. Jis yra baigęs Loyola universitetą.

— Inž. ltn. **Romas Čejauskas** išvyko į Pietų Vietnamą, ten vykdo Vyriausios Karo būstinės pastatų statybas.

— **Vl. Ramojus** paruošė dokumentinę knygą "Kritusieji už Laisvę", kuri netrukus pasirodys. Joje aprašomi partizanų žygiai ir paminimi kritusieji Lietuvoje po II Pasaulinio karo.

— **Don Varno Posto** narių Gordono Gudo ir Frank Jurgaičio tėvai paliko šį pasaulį. Giliausia jiems užuojauta! Pranas Gudas buvo gabus žurnalistas, poetas ir dažnai padėdavo Margučio radio programoj, o kartais gelbėjo "Kariui" ir Čikagos Ramovės skyriui.

— Karys **Visvaldas Balskus** šiuo metu atostogauja Hong Konge. Jis yra apdovanotas Silver Star atžymėjimu už kovas Pietų Vietnamo fronte. Kai per Kalėdas ten lankėsi Bob Hope, tai Balskus turėjo progos pasikalbėti su juo televizijoje. Po atostogų jis vėl sugrįžta į Pietų Vietnamą.

— **Vladas Žilėnas,** gyv. Cicero mieste, staiga mirė sausio 26 d. sulaukęs 65 m. amžiaus, buvęs Lietuvos kar. karininkas. Šeima likus Lietuvoje.

— **Kazys Kašuba,** Wilkes Barre, I Pasaulinio karo veteranas, atsiskyrė su šiuo pasauliu. Jis visą laiką veikė karių organizacijoje.

— Detroite sausio 19 d. staiga mirė **Pranas Misiūnas,** buvęs Lietuvos kar. jaun. leitenantas, sportininkas ir teisininkas, tesulaukęs vos 48 m. amžiaus.

— Leit. **Edmundas Paulauskas,** čikagietis, baigęs helikopterių mokyklą Alabamoje, jau kuris laikas kovoja Pietų Vietname. Jis ant savo kovoje vartojamo helikopterio yra uždėjęs Lietuvos Vytį. Skraidydamas fronte jis tikisi, kad Vytis jį išgelbės iš visų pavojų. Ji suteikia jam drąsos bei pasiryžimo kare prieš bolševikus.

PFC **James Petronis** iš Pietų Vietnamo rašo, kad jis dieną ir naktį dalyvauja kovose prieš Vietkongo įsitvirtinimus Mekongo žiotyse. Ten jie randa labai daug bunkerių po žeme. Jo draugai dirba sanitarinėje pagelboje, todėl dažnai tenka helikopteriu padėti fronte ir gabenti sužeistus. Žygiai dažnai būna siaubingi ir Pietų Vietnamo gyventojai labai vargingai juos išgyvena. Jis ten bus iki Vasario 8 d., po to vyks toliau iš šios apylinkės.

— **Antanas Viluckis,** buvęs sovietinės armijos karys ir dalyvavęs žygyje netoli Vengrijos, Karpatų slėnyje, būdamas rusų karių tarpe, rašo savo įspūdžius Anglijoj išeinančiame "Šaltinyje".

— Iš saulėtos Floridos KARIUI linkėjimus atsiuntė **plk. R. Liormonas** su ponia, kurie sausio 24 d. nuvyko į Miami. Žada ten išbūti iki vasario pabaigos.

Iš k.: Edvardas Šulaitis, Aloyzas Benas, moderatorius Raimundas V. Mišauskas ir kpt. Robertas Aleksiūnas Jaunimo Kongrese, Karių sekcijos posėdyje. G. Peniko nuotr.

IŠ PRAEITIES SĖMĖ, Į ATEITĮ NEŠA

Jaunimo metus ir Kongresą užbaigus

R. V. MIŠAUSKAS

1966 metai, Jaunimo Metai, tik ką baigėsi. Jaunimo metų programa ir P. L. J. Kongresas yra jau praeities dalykas. Belieka tik surankioti palaidus galus ir užversti knygas. Vienas iš tų palaidų galų yra lietuvių karių ir veteranų dalyvavimas Jaunimo Kongrese. Paties kongreso reikšmę ir jo pasiektus tikslus spręs ateitis. Gal būt bus primesta, šiais laikais populiari, liberalinė dvasia. Gal, idant šį antspalvį kiek pakeitus, buvo suorganizuota ta patrijotinė (o gal ir šovinistinė) Lietuvių Karių ir Veteranų sekcija. Sekcijos simpoziumo metu buvo išnešta viena rezoliucija, kuri, nors ir iškelianti pozityvią mintį dėl tremties lietuvių veiklos ateityje, tačiau išnyko pokongresinio snaudulio popierių krūvoje.

Prieš prieinant prie tos pagrindinės, mus karius liečiančius, dalies, būtų gera prabėgomis paminėti keletą padedančių ar kenkiančių aplinkybių: šiais laikais pagal amerikiečių madą ir daugelis lietuvių, amerikos universitetų pseudo-inteligentų, mano kad tik tie, kurie nemoka kaip išsisukti, užsivelka kario uniformą. Jie, matyt, užmiršo, kad ir nepriklausomos Lietuvos savanorių-kūrėjų kariuomenę kūrė ir ją mokė žmonės svetimose uniformose išėję karo mokslus.

Antra — pati Jaunimo Kongreso programa buvo taip sutvarkyta, kad penktadienį po pietų buvo visų devynių sekcijų simpoziumai. Išvadoje, net ir žmonės, kurie domėjosi dviem ar trim skirtingais dalykais, fiziniai galėjo dalyvauti tik vienoje kurioje paskaitoje. Jei laikas būtų buvęs praktiškiau paskirstytas, visos sekcijos būtų susilaukę daugiau minčių.

Iš viso, imant patį Jaunimo Kongresą, galima pasakyti, kad jame buvo atsiekti du dalykai: suvežta lietuvių jaunimo iš įvairių laisvojo pasaulio kraštų, kur jie gavo progos susitikti, pasidalinti mintimis ir t.t. Taip pat, per vakarinę puotą, pagal tikrą šio krašto paprotį, su pilna "pompa", visi svetimtaučiai ir "užtaučiai" (ne Amerikos gyventojai) buvo tinkamai "impresuoti". Šie du dalykai yra reikšmingi ir svarbūs, tačiau ar nebuvo šis tas praleista? Bet koki kongresai yra šaukiami dėl dviejų priežasčių: kai grupei iškyla svarbus klausimas ar kyla bėda ir kai reikia nustatyti ateities veikimo gaires, idant tie klausimai ar bėdos nepasikartotų. (Čia nereikia maišyti

kongreso sąvokos su suvažiavimu ar konferencija — tie gali būti politiniai, akademiniai ir t.t.) Pirmoji dalis buvo pateisinta ir įvykdyta — laisvojo pasaulio lietuvių jaunimas turėjo progą susitikti, užmegzti ryšius, pasidalinti problemomis ir pasijusti visus apjuosiančio vieneto dalimi. Laikas tam jau buvo pribrendęs. Antroji dalis beliko kybanti ore: kada konkrečiai vėl susitiksime, ar įkurtas organas, kuris tuo rūpinsis, ar priimtina koegzistencija, ar priimtinas bet koks bendradarbiavimas su Lietuvos komjaunuoliais, ar ieškosime kompromisų su Sovietų klapčiukais Lietuvoje, ar atsistosime tvirtai ant linijos — "Pilna Lietuvos Nepriklausomybė"? Šie visi klausimai ir daug kitų nebuvo nei konkrečiai gvildenti, nei atsakyti. Viską apimančios frazės, kaip devyni amatai, konkrečių veikimo gairių neduoda. Taigi, su šia bendra apžvalga galima eiti ir prie Karių Veteranų sekcijos.

Karių-Veteranų sekcijai vadovauti ir pravesti buvau pakviestas aš. Sudaryti patrijotinę dvasią ir suburti daugiau šio laiko karišku žinių, pasikviečiau man padėti dar tris mūsų žinomus šio meto karius veteranus. Sudėtis alfabetiniai:

Inžinierius kpt. Robertas Aleksiūnas, tik grįžęs iš Vietnamo, artilerijos baterijos vadas; technikas Aloyzas Benas, pirmasis lietuvis tremtinys parašiutininkas Korėjos karo metu ir JAV ginklavimo (Ordnance) sąjungos narys; inž. projektuotojas Raimundas V. Mišauskas, parašiutininkų gelbėjimo dalinio vadovas, karo korespondentas (sekcijos moderatorius); korespondentas ekonomistas Edvardas Šulaitis, pirmas lietuvis Korėjos karo korespondentas, aktyvus veteranų veikėjas ir žinomas spaudos darbuotojas.

Sekcijos simpoziumo programa buvo tokia: 1. **Kam šios mintys yra skirtos?** Jauniems lietuviams kurie, iš reikalo, kito krašto uniformomis dėvi — taip kaip praeityje Darius ir Girėnas, Plechavičius, Galvanauskas, Marcinkevičius ir kt. 2. **Ką mes galime padaryti?** Veteranų jėga laisvame pasaulyje. Kas palenkė Dirkseną dėl mūsų peticijų? Kur galime, panaudokime mūsų jėgą dėl Tėviškės laisvės. 3. **Konkretūs pasiūlymai.** Ramovėnai, Am. Lietuviai Kareiviai, Šauliai, Liet. Amerikos Veteranai ir kiti šiandieną tapo socialinio pobūdžio minčių ir atsiminimų pasidalinimo klūbais. Mes to venkime ir bandykime stoti kaip vienetas padedantis Tėviškei savo realiu politiniu svoriu ir kai reikia — ginklu. Rezoliucijos pasiūlymas. 4. **Diskusijos.**

Sekcija atsirado dėka inžinieriaus Eugenijaus Vilko pastangų ir simpoziumo metu visa pasiūlyta programa buvo įvykdyta. Dėl anksčiau minėtų sunkumų daug veteranų stengėsi dalyvauti keliose sekcijose tuo pat metu, tačiau arti 30 išbuvo sekcijoje didesnę laiko dalį. Daugelis atstovavo įvairias JAV lietuvių vietoves, o vienas (R. Vaitkevičius) atstovavo net Argentinos kariuomenės lietuvius veteranus. Prie nuotaikos daug prisidėjo ir "Kario" atsiųstos dovanai brošiūros ir didelis pluoštas "Kario" žurnalo. (Viskas buvo išdalinta jaunimo tarpe.)

Simpoziumą baigiant buvo pristatyta ir priimta rezoliucija. Ji buvo perduota Jaun. Kongreso rengėjams, idant pasiektų P. L. Bendruomenės ir kitų organų rankas. Ką gi, atrodo, kad dingo pokongresinio popieriaus laukuose... Tad šiuose lapuose pakartokime ką mūsų **jaunieji** kariai galvojo ir priėmė Jaunimo Metų Kongreso sesijoje (ne pažodžiui): **"Lietuviams dažnai yra primetama, kad prieš pirmą Sovietų okupaciją nepakėlėme ginklo. Vieną dieną tautų tribunolas spręs kurios tautos vertos Tautomis likti. Mes turime sudaryti sąrašą, vesti kartoteką, visų lietuvių kurie pakėlė ginklą, ar dalyvavo kovoje prieš prispaudėjus, kad atėjus metui, galėtume tą sąrašą, kaip dokumentą, padėti ant to tribunolo stalo, o paskui parvežus įdėti kartu su partizanų sąrašais į Nežinomojo Kario paminklą.**

Lietuvių oficialūs organai buvo prašyti šį darbą pradėti. Kas į šį raginimą atsilieps, kam bus įdomu? Tačiau tokios tai buvo mintys **Jaunųjų Lietuvių karių P. L. J. Kongrese, 1966 metais.**

— Štai, ką tik atėjo žinia, kad P. Vietnamo kovose žuvo **William Kuprevičius**, kilęs iš Filadelfijos. Tas buvo pranešta 12.28.66. Tą pačią dieną mus pasiekė žinia, kad automobilio nelaimėje netoli Los Angeles žuvo **Antanas Žitkus**, jo žmona sunkiai sužeista. O gruodžio mėn. 12 Čikagoje mirė ltn. **Alfonsas Semėnas**, elektronikos inžinierius. Tai vis naujos aukos namų ir karo frontuose.

— Karys **Jonas Sutkus**, kovojantis P. Vietname, dėkoja Southwest News - Herald, kad jo dėka labai džiaugiasi sulaukęs įvairių laiškų ir dovanėlių. Netaip sunku ir dirbti bei kovoti — jis rašo — kai jauti, kad nesi pamirštas savo tautiečių. Jis yra kilęs iš Čikagos.

— **Vytautas Ramanauskas**, kilęs iš Cicero, kaip skelbia Cicero Life laikraštis, P. Vietname dirba prie žemėlapių III JAV brigadai. Jis Čikagoje anksčiau mokėsi meno akademijoj.

— Karys **Šarūnas Prapuolenis**, ką tik atvykęs į Čikagą Kalėdų atostogų, sukūrė šeimos židinį su Aldona Benotaite.

— **Maršalas Zolpis** tarnauja marinų korpe ir buvo atvykęs į Čikagą pas savo senelius atostogų. Jis jau išbuvo Pietų Vietname vienus metus ir dabar apsistojo Kalifornijoje.

— **Teisutis Luneckas**, ištarnavęs P. Vietname 15 mėnesių helikopterių batalione, sveikas grįžo į Čikagą. Jis yra mūsų sav.-kūrėjo M. Lunecko sūnus.

— **Viktoras Kamantauskas,** kaip Washington Post rašo, yra labai gabus armijos kariūnas, vienintelis apdovanotas Legion of Valor Bronzos kryžium. Jis tapo išrinktas iš 7,700 valstybės apsaugos karių šiam atžymėjimui. Šiuo metu jis dirba medicinos techniku Veteranų administracijos ligoninėje.

Naujas KARIO leidinys —

P. Žilys

SUOMIŲ - SOVIETŲ 1939-1940 METŲ KARAS

yra baigiamas ruošti spaudai ir netrukus pasirodys knygų rinkoje. Knyga iš 176 psl. su iliustracijomis. Šis kvalifikuoto autoriaus veikalas atidengia priežastis, kurios vertė nedidelę suomių tautą pasipriešinti milžino prievartai. Vaizdingi fronto kovų aprašymai ir politinių užkulisio veiksmų išryškinimas parodo tos didžiulės laisvojo pasaulio tragedijos tikrąjį veidą. Tie, kurie ieško atsakymo į klausimą: Ar vertėjo Lietuvai pasipriešinti Sovietų smurtui?— privalo atydžiai perskaityti šią knygą.

Eisenhoweris buvo nusprendęs pavartoti atominius ginklus prieš raud. Kiniją

Televizinėje apžvalgoje, buvęs prez. gen. Eisenhoweris, pasakė, kad prieš raud. Kiniją, Korejos kare, buvo pasiruošęs pavartoti atominius ginklus. Apie tą viešai nebuvo skelbiama, bet priešingoji pusė buvo painformuota per įvairius kanalus, jei nebus sustabdytos kautynės, nebus kreiptas dėmesys ir į vedamą karą ribojančius ginklus. Raud. Kinija tuojau atsakė, kad derėtis ji yra pasiruošusi — pasakė gen. Eisenhoweris. — Man atrodė, yra nepriimtina tą karą užtęsti dar kelis metus.

Gen. Eisenhoweris taipgi negalėjęs sutikti ir su tolesniais nuostoliais, nes patys amerikiečiai ten turėjo 135,000 užmuštų.

— Nepavartotumėm tų "didžiausiųjų", bet, kad priešą nugalėjus, atominius ginklus pavartotumėm — teigė generolas.

— Tikrenybėje stengtumėmės panaudoti bombas ne prieš civilius gyventojus ir ne miestų sunaikinimui, bet prieš karinius objektus.

Atsakydamas į klausimą apie atominių ginklų panaudojimą prieš Sov. Sąjungą, gen. Eisenhoweris pasakė, kad jis to neįsivaizduoja, bet pridūrė — Manau jog jie galvoja, kad to nepadarytume, bet tas dar nereiškia, jog sunkioje situacijoje atatinkamos rūšies atominiai ginklai neprivalėtų būti panaudoti. Jei jau privaloma kariauti, tai tarp dujinio ir atominio karo jokio skirtumo nematau.

Johnsono - Humphrey rinkiminėje kampanijoje, krašto aps. ministeris Mc Namara dukart patvirtino, jog prieš Sov. S-gą ir raud. Kiniją JAV atominių ginklų turi pakankamą kiekį.

Koks dėl atominių ginklų panaudojimo JAValstybių nusistatymas yra dabar, į tą gali atsakyti tik prez. Johnsonas arba jo įgaliotas min. Mc Namara. **K. M. J. Šarūnas**

Maršalo Žukovo atsiminimai apie Maskvos gynybą

Iš Stalino skerdyklos, kurioje jis pats darė mirties sprendimus generolams, marš. Tuchačevskiui ir net savo draugams, marš. Žukovas išliko gyvas per stebuklą. 1941 m., kai vokiečių šarvuotos divizijos dasivijo rusus netoli Maskvos, Stalinas išsikvietė Žukovą ir pakėlė į augštesnį laipsnį. Tada "maloningasis" Stalinas išleido iš kalėjimo ir marš. Rokosovskį.

Vienok Žukovo pagarsėjimas karo metu vėliau jam pakenkė ir jis greit buvo nustumtas į nežymią vietą. Kada bolševikų kongrese Chruščiovas išėjo su Stalino apkaltinimu ir pasmerkimu, ir paskui kai užbalzamuoto Stalino kūnas buvo išmestas iš Lenino mauzoliejaus, marš. Žukovas įgavo drąsos ir prisijungė prie "saulę" — Staliną smerkiančiųjų choro.

Pasirodo, kad Stalinas buvo kaltas, nekreipęs dėmesio į Hitlerio pasiruošimus invazijai, nes "netikėjo", kad Hitleris Sov. S-gą užpuls. Stalinas nebuvo "jokis strategas" ir t.t.

Vienok ir šitas marš. Žukovui nepadėjo. To "Sovietų S-gos didvyrio" Chruščiovas prisibijojo, todėl ir toliau laikė jį maskvinių budelių šešėliuose.

Marš. Žukovas dabar vėl nutarė "išsitarti" nors savo atsiminimuose. "Vojenno-Istoričeskij Žurnal" pradėjo spausdinti tuos jo atsiminimus.

Kai marš. Žukovas buvo Leningrado fronto vadas, Stalinas išsikvietė jį į Kremlių, kad ištirtų padėtį Vakarų fronte, ginant Maskvą, ir davė instrukcijas.

Po fronto inspekcijos, užtrukusios dvi dienas, jam viskas atrodė "tamsiausių spalvų": Atatinkami vadai, pasirodė, nieko nežinojo apie priešo judėsius. Tame fronte tarp jėgų susigrupavimų nebuvo jokio ryšio. Neužteko kariuomenės, kad "užkimšus spragas". Nebuvo suorganizuotų rezervų. Jėgų palyginimas buvo sekantis: vokiečiai rusus pėstininkais viršijo 1,4 kartų, tankais — 2,2 kartus, artilerija — 1,9, o aviacija — 2,8 kartų.

Žukovas rašo, kad vakariniame ir rezerviniame frontuose apie Brianską, buvo dasileista iki "sunkių apsirikimų ir klaidų". Gynimosi padėtyje, be pakeitimo, tame fronte kariuomenė išbuvo apie pusantro mėnesio. Nebuvo pasiruošta galimą vokiečių puolimą atremti. Nebuvo sužinotos priešo jėgos ir numatytos jų puolimo kryptys ir, ryšyje su tuo, nebuvo sukoncentruota savoji aviacija ir artilerija. Nebuvo atitraukta kariuomenė, kuriai grėsė apsupimas; rezultate to, 5 armijos atsidūrė — katile.

Po tos inspekcijos ir "juodo vaizdo situacijos" Stalinas paskyrė Žukovą vakarinio fronto vadu. 1941 m. spalio 9-10 d. kelias į Maskvą vokiečiams buvo laisvas. Možaisko sektoriuje, kur reikėjo 150 bataljonų, tebuvo 45. "Situacija buvo labai grėsminga".

Kai Žukovas perėmė vadovavimą— kaip jis rašo—vakarinis frontas pradėjo tvarkytis iš naujo. Nuo nuovargio ir nemigo, kareiviai krisdavo vietoje. Vienok, kiekvienas dirbo kiek išgalėdamas, rašo Žukovas.

Spalio 13 d. prasidėjo smarki kariuomenės koncentracija. 16. armijai čia vadovavo gen. Rokosovskis. Kariuomenės užnugaryje pradėta statyti įtvirtinimai ir prieštankiniai grioviai, pritraukti rezervai ir "savanorių dalys iš Maskvos". Pašalintos "kliūtys užnugariuose". Po kelių dienų susidarė visai naujas ir kitoks vakarinio fronto vaizdas.

Kaip matome, visame vakariniame fronte Žukovas nupiešė tokį balaganą, kad Stalinas tuoj paskyrė jį vadu, o tvarką ir pasipriešinimo jėgą tame fronte įvedė jis — Žukovas.

Toji Žukovo atsiminimų dalis nupiešia labai aiškiai, kaip fatališkai buvo vadovaujama kariuomenė generalisimo Stalino vadovybėje. Tai vienas faktas. O iš kitos pusės žiūrint, ar pats save girdamas Žukovas tik nesitaiko vėl įlipti į viršūnes? Gal Brežnevas dabar išsiųs jį į Tolimųjų Rytų frontą, kur iš baimės prieš R. Kiniją yra sukoncentruota maskoliškų keliasdešimt divizijų? O gal Žukovas jau pavėlavo, nes neaišku, kaip Kinijoje išsispręs vadovybės tarpusavio kova? **K. M. J. Šarūnas**

— — —

Vasario 4 d. buvo paminėta kpt. Jurgio Kiaunės 70 metų amžiaus sukaktis. Minėjimo aprašymas bus sekančiame KARIO nr.

L. V. S. "Ramovės" Clevelando sk. sausio 22 d. visuotinio metinio susirinkimo išrinktoji naujoji valdyba. Iš k.: (sėdi) Vladas Knistautas — pirm., Pranas Mainelis — ižd., (stovi) Juozas Kaklauskas — kult. reik. ir sk. vėliavos globėjas, Antanas L. Jonaitis — sekretorius (nuotraukoje nėra vice pirm. Vytauto Jokubaičio).

V. Pliodzinsko nuotrauka

CLEVELANDO RAMOVĖNŲ VEIKLA

Klaipėdos Krašto atvadavimo minėjimas ir skyriaus visuot. metinis susirinkimas

Klaipėdos Krašto atvadavimo minėjimą valdyba sujungė su metiniu sk. ramovėnų susirinkimu, įvykusiu sausio 22 d. Lietuvių svetainės salėje. Gal ir gerai, kad vienu metu atlikti du svarbūs įvykiai.

Klaipėdos krašto atvadavimo paminėjimas pradėtas skyriaus v-bos pirm. V. Knistauto trumpu įžanginiu žodžiu pakviečiant į jiems numatytą vietą Klaipėdos sukilimo dalyvius — V. Braziulį, F. Eidimtą ir A. V. Jonaitį. Įnešus sk. vėliavą, buvo pagerbti žuvusieji dėl Lietuvos laisvės ir mirusieji sk. ramovėnai. Oficialioji dalis baigėsi Lietuvos Himnu ir vėliavos išnešimu.

Po oficialiosios dalies, minėjimui pritaikytą paskaitą atliko sk. ramovėnas — valdybos narys A. Mikoliūnas, kuris savo žodyje iškėlė Prūsų Lietuvos istorinę praeitį. Paskaita buvo gerai parengta, įdomi ir klausytojus nenuvargino. Minėjimas neužtruko ilgai, bet buvo pravestas įdomiai ir prasmingai. Gaila, kad mūsų visuomenė nebesidomi praeities istoriniais įvykiais. Mat gaila laiko, bus kalbos ... nuobodu ... bet prie baro, ar vaišėse praleisti laiką, net po keletą valandų ir tuščių kalbų, laiko pakanka ir dar lieka ...

Po minėjimo ir trumpos pertraukos įvyko sk. ramovėnų metinis susirinkimas, kuriam pirmininkauti pakviestas F. Eidimtas, sekretoriauti — A. L. Jonaitis (jaunesnysis).

Apie skyriaus metinę veiklą, gerai paruoštą pranešimą padarė valdybos pirm. Vl. Knistautas, jau du metus iš eilės sėkmingai vadovavęs skyriaus veikloje. Toliau sekė ilgamečio valdybos iždininko Pr. Mainelio kruopščiai paruošta metinė sk. pajamų ir išlaidų apyskaita ir kontrolės komisijos patikrinimo išdavos. Iždininkui, už pavyzdingą piniginės atskaitomybės vedimą, pareikšta padėka. Po trumpų diskusijų susirinkimas vienbalsiai patvirtino valdybos atliktus darbus, pajamų ir išlaidų apyskaitą ir buvo pareikšta padėka valdybai už gražią ir gyvą veiklą. Susirinkime pasigesta KARIO žurnalo atstovo pranešimo, kas šiame metiniame susirinkime nebuvo padaryta.

Valdybos sekretorius A. Mikoliūnas painformavo susirinkimą apie CV patiektus ramovėnams atsiklausimus ar pritariama LVS "Ramovei" turėti savo atstovą VLIKe ir antra — ar pageidaujama prie dabartinio organizacijos pavadinimo pridėti dar kokį, iš Lietuvos praeities žymių asmenų vardą ar pavadinimą, kaip pav. LVS "Ramovė" Clevelando (ar kt. sk.) — Kęstučio, Birutės, Pilėnų — skyrius. Pirmam ir antram CV atsiklausimui susirinkimas nepritarė.

Susirinkimas praėjo jaukioje ir darbingoje nuotaikoje. Reikia pastebėti, kad šiame metiniame susirinkime dalyvavo nesitikėtas ramovėnų skaičius. Tai bene bus vienas iš nedaugelio gausesnių ramovėnų dalyvavimas.

Po susirinkimo ramovėnai dar ilgokai dalinosi šios organizacijos veiklos klausimais ir kt., o buvusioji valdyba iš "kuprinės pabirų" maloniai pavaišino. Sudainuota kariškos dainelės.

Praeitos valdybos veiklos trumpa apžvalga

Skyrius aktyviai dalyvavo Vasario 16 minėjime. Pagerbtas savanoris-kūrėjas, ramovėnas 70 m. amžiaus sukakties proga — Kazys Eidukaitis. "Nepriklausomybės kovų prisiminimų" knygai išleisti surinkta 250 dol. Dalyvauta lojalumo parade (Clevelande) su atatinkamais plakatais primenant pavergtą Lietuvą ir reikalaujant jai laisvės. Pagerbti mirusieji sk. ramovėnai pamaldomis ir aplankant jų kapus — taip pat ir prez. A. Smetonos. Aktyviai dalyvauta rengtame baisiojo birželio išvežtųjų minėjime. Organizuota Vietnamo kovotojams kraujo auka, kurią dalis sk. ramovėnų ir visuomenės atidavė. Pravesti į Centro valdybą rinkimai. Iškilmingai paminėta kariuomenės šventė, o žuvusieji kariai ir partizanai prisiminti iškilmingomis pamaldomis ir pritaikytu pamokslu; pamaldose giedojo pakviestas Dainavos ansamblis, vad. muz. Armonui. Laisvės kovų invalidams sušelpti surinkta 263 dol. Iki susirinkimo KARIO žurnalui paremti turėta arti 100 dol. — tai viena iš mažiausių sumų KARIUI per eilę metų, bet čia ne valdybos kaltė, bet nepalankus tam laikas, nes clevelandiečiai praeitais metais buvo perkrauti įvairiomis aukomis lietuviškiems reikalams, kuriems yra atidavę arti 3 tūkstančius dol. Reikia tikėtis, kad šiais metais valdyba KARIUI paremti sumą padvigubins.

Valdyba palaikydama šiltą bendradarbiavimą su kitomis vietinėmis liet. organizacijomis, metų bėgyje lietuviškiems reikalams yra atidavusi iš kuklaus iždo 127 dol.

Savo kadencijos metu valdyba turėjo pajamų 2179.15 dol., išlaidų — 1812.72 dol.

Clevelando ramovėnų ir birutiečių veikla yra gyva, prasminga ir šiltai visuomenės vertinama.

Praeitų metų valdyba buvo šios sudėties: Vl. Knistautas pirm., V. Jokubaitis vicepirm., A. Mikoliūnas sekretorius, Pr. Mainelis iždininkas, V. Apanius — kultūr. reikalams.

Šiems metams sausio 22 d. išrinktoji valdyba pasiskirstė pareigomis: Vl. Knistautas pirm., V. Jokubaitis vicepirm., A. L. Jonaitis sekr., Pr. Mainelis ižd. ir J. Kaklauskas — kultūriniams reikalams ir sk. vėliavos globėjas. Kontrolės komisijon išrinkti: Vl. Braziulis, P. Lelys ir A. V. Jonaitis.

Linkime sekmės naujajai išrinktai valdybai ramovėnų organizacijos darbe, veikiant jos garbei ir mūsų pavergtos tėvynės laisvei.

F. Eidimtas

IŠ ŠAULIŲ VEIKLOS

Sausio mėn. 22 d. CV posėdyje paskirti LŠST Jaunimo ir Sporto bei Šaudymo vadovai. Pirmuoju sutiko būti š. Vytautas Biletavičius, o antruoju — šaudymo meisteris š. Vytautas Reivytis.

CV nutarė įsigyti drobėje tapytą LŠS-gos įkūrėjo ir ideologo Vlado Pūtvio paveikslą ir jį pakabinti Jaunimo Centro patalpose, Čikagoje, kur jau kabo visų trijų Lietuvos prezidentų — Antano Smetonos, Aleksandro Stulginskio, dr. Kazio Griniaus, taipgi arkivyskupo Pranciškaus Karevičiaus, bei dr. Jono Basanavičiaus portretai.

Sudaryta LŠST statuto redakcinė komisija, į kurią įeina šauliai: S-gos garbės narys teisininkas R. Skipitis, kun. J. Borevičius, SJ ir B. Pupalaigis — visi CV nariai. Komisija peržiūrės gautus pasiūlymus, sudarys galutinį projektą ir jo nuorašus, dar prieš visuotiną atstovų suvažiavimą, išsiuntinės šaulių kuopoms susipažinimui.

(atkelta iš 53 psl.)

Gvidas Valantinas. Jis kvietė labiau domėtis ir ypač jaunesnius vyrus jungtis į šį šaulišką ir jūrininkišką dalinį. Labai gražų įspūdį darė gražiai uniformuoti skautai budžiai.

130 dalyvių

Tiksliai suskaičius, Klaipėdos kr. atvadavimo minėjime dalyvavo 130 klausytojų. Gražaus susidomėjimo parodė mūsų kariškiai: jūsų korespondentas matė gen. J. Černių su ponia, gen. št. plk. J. Šepetį, mjr. K. Daugvydą, kpt. V. Rusecką ir Jurgį Mitkų. Jūros šauliai įsisteigimo proga surengė puikius pietus ir jais pavaišino visus dalyvius. Šauliai budžiai parodė iš savo veiklos ir gyvenimo kelius filmus: mjr. J. Šimkaus pagerbimo, Detroito šaulių kuopos penkmečio paminėjimo ir kt. Paminėjimas užbaigtas įspūdingai sugiedotu Lietuvos Himnu.

Pasakytos kalbos per radiją

Abi Detroite veikiančios lietuvių radijo valandos leido šauliams Klaipėdos atvadavimą paminėti trumpomis paskaitomis. Tokias paskaitas skaitė sausio mėn. 8 d., sekmadienį, per "Lietuvių Balso" FM stotį WQRS (Klubo pirm. inž. Vac. Urbonas), rytę 8:25 val. žurn. Alf. Žiedas. Per "Lietuvių melodijų" radijo valandą, kurią girdėjome sausio 14 d. vakare 9:15 val., paskaitą skaitė žurn. Vl. Mingėla, kuri užtruko 7 min. Ši radijo vaalnda veikia šeštadieniais 8:45 iki 9:45 val. vakare, iš stoties WJLB, banga 1400. Jos direktorius Ralph Valatka.

Tikimės, jog tokie šaunūs, prasmingi, ir tikrai kultūringi, paminėjimai vyks kasmet. Šauliai dėkingi visuomenei už nuolatinę visokeriopą paramą ir šiltą pritarimą šaulių dirbamam darbui. O šįkart visuomenei esame dėkingi mes už tokį gausų atsilankymą.

V. Saurimas

A † A

Leitenantui VLADUI BALTRUŠAIČIUI staiga ir netikėtai mirus, broliui Juozui, brolio dukrai Ginai Stukas su šeima, brolio sūnums: Leonui ir Aldonui su šeimomis, sesers sūnui Vytautui Bytautui su šeima, o taip pat ir Lietuvoje pasilikusiam broliui Jonui su šeima ir sesutei Onai reiškiame nuoširdžią užuojautą ir kartu liūdime.

P. L. P. Karo Mokyklos Ats. jaun. leitn. Kursų Karininkų laida

Buvusiam mano Divizijos Vadui
Gen. ST. PUNDZEVIČIUI,
ir sūnui, netekusiems brangios ir mylimos
žmonos ir motinos
A.A. TEOFILIJOS PUNDZEVIČIENĖS,
reiškiu nuoširdžią ir gilią užuojautą.

F. Eidimtas ir šeima

A. A. MAJORAS ANTANAS RACKA

Ilgiau sirgęs, mjr. A. Racka mirė 1966 m. lapkričio 10 d., Detroite, Michigano valstybėje, palaidotas Holy Sepulchre kapinėse. Paliko našlė Marija Rackienė, vedę sūnus bei duktė ir anūkai.

Velionis buvo gimęs 1901 m., vasario 28 d., Babrininkų km. Alytaus apskr.

I Pas. karo metu būdamas pabėgėlis nuo karo, gyveno ir mokėsi Rusijoje. Į Lietuvą jis grįžo 1918 m. pabaigoje ir toliau mokėsi Marijampolės realinėje gimnazijoje.

1920 m. lapkričio 15 d., pertraukęs gimnazijos mokslą, stojo į Karo mokyklą, kurios 4-tą laidą baigęs buvo pakeltas į pėst. leitenanto laipsnį. Gimnazijos mokslą pabaigė vėliau, jau būdamas karininku.

Tarnavo 5 p. ir 9 p. pulkuose jaunesniu karininku ir kuopos vadu; kurį laiką buvo II divizijos vado adjutantu, vėliau Karo mokyklos kadro kariūnų kuopos vadu. Eilės tvarka buvo pakeltas į augštesnius karininko laipsnius, iki majoro laipsnio.

Lietuvą bolševikams okupavus, ir Karo mokyklą išardžius, A. Racka buvo paskirtas į liet. (29) korpo 215-jį p. pulką bataliono vadu. Karui prasidėjus, 215 p. pulkas, jau gerokai atmieštas rusais, su 29 korpo likučiais turėjo trauktis į Rusiją. Rusai, žinodami lietuvių priešiškumą bolševizmui, juos persekiojo, suiminėjo ir net žudė. Lietuviai gi, savo ruožtu, ieškojo progų atsiskirti nuo rusų. Tuos pavojus ir velioniui majorui Rackai teko patirti atsitraukimo metu. Tik netoli Pskovo, pulkui įsivėlus į kautynes, jam su keliolika kitų lietuvių karių, pavyko atsipalaiduoti nuo rusų ir patraukti namų link.

Dėja, bėgta nuo vilko, bet užbėgta ant meškos, kaip sako priežodis. Vokiečiai lietuvius, ir kitus pabaltiečius jiems pakliuvusius, laikė karo belaisviais ir uždarė į belaisvių stovyklą. Toks likimas ištiko ir majorą su jo bendrakeleiviais. Stovyklos gyvenimo sąlygos, kaip ne vienas ten buvęs mūsų karys prisimena, buvo nepaprastai žiaurios: jie buvo laikomi aptvertame garde lauke, badmiriai maitinami, žiauriai valdomi. Kol išsiaiškinta su vokiečiais koks yra tų belaisvių santikis su karu, jiems teko belaisvių stovyklose išbūti net keletą mėnesių.

Vokiečių okupacijos metu velionis dirbo įvairų administracinį darbą,iki apskrities viršininko (Utenos) įskirtinai.

Bolševikams antrą kartą okupuojant Lietuvą, A. Racka su šeima, bendroje bėglių masėje, pasitraukė į Vokietiją ir kelius metus ten gyveno jau žinomą pabėgėlių stovyklinį gyvenimą. 1950 m. su šeima emigravo į Ameriką ir pastoviai įsikūrė Detroite. Neturėdamas kitos praktiškos profesijos, velionis dirbo gana sunkų fabriko darbą, kol liga paguldė jį į patalą.

Emigracijoje velionis buvo veiklus lietuviškame darbe, vienas lietuvių karių sąjungos RAMOVĖ Detroito skyriaus steigėjų ir pirmasis to skyriaus valdybos pirmininkas. Kam teko velionį arčiau pažinti ir bendradarbiauti, jį prisimins buvus teisingo ir tiesaus žodžio žmogų, kietą darbe, linksmą draugijoje, malonų kaimynystėje. Dėlto daug Detroito lietuvių lankė mirusį laidotuvių koplyčioje ir ilga automobilių vora, per mylią nusitesusia, palydėjo į kapines.

Išvakarėse, po bendro rožinio, su velioniu atsisveikino Lietuvių bendruomenės, Detroito lietuvių organizacijų centro, Karo mokyklos 21-sios laidos — velionies auklėtinių ir L. V. Sajungos RAMOVĖS atstovai.

Kapinėse buvo sugiedota Marija, Marija...., tradicinė karių vakarinio patikrinimo ir dienos pabaigos giesmė, tuo simboliniai pabaigiant ir a. a. Antano gyvenimo dieną.

J. Šepetys

Šaulės Tremtyje Redaktorei E. Petrauskaitei ir p. Garužiniams, motinėlei Lietuvoje mirus, reiškiame nuoširdžią užuojautą.

V. D. ČIKAGOS ŠAULIŲ MOTERŲ SKYRIUS
(Vad. Petrauskienė)

Ginklo bičiuliai išneša a.a. mjr. A. Rackos karstą

Kaina
2 c 5 a

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Konstantinas Račkauskas, LIETUVOS KONSTITUCINĖS TEISĖS KLAUSIMAIS, 178 psl., išleido autorius. Užsisakyti galima "Darbininko" leidykloje: 910 Willoughby Avenue, Brooklyn, N. Y. 11221.

— — —

ATITAISOME

Sausio KARYJE, 1 psl., str. "Mūsų Pirmoji Rikiuotė" — autorius yra **Jonas** Strumskis, bet ne Juozas, kaip po str. antrašte yra atspausta. Red.

— — —

KARIO REDAKCIJAI

1918 m. vasario 16 d. paskelbus nepriklausomybę, Lietuvą stojo ginti kūrėjai-savanoriai. Pradedant 14 metų vaikėzais ir baigiant 50 metų senyvais vyrais ėjo kovoti su bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Ginklų valdžia jiems nedavė, nes ir pati neturėjo už ką juos pirkti. Savanoriai patys juos pasirūpindavo, pirko, mainė už maisto produktus, už samagoną. Kaikurie ūkininkai turėjo prisislėpę iš karo užsilikusių šautuvų, jie juos noriai perduodavo savanoriams, kad jie galėtų stoti kovon vyras prieš vyrą su ginklu rankose. Tada visi ėjo už vieną ir vienas už visus, tada vyravo vienybė ir galybė, nes visi norėjo savos valdžios ir savų įstatymų.

Nepriklausomoje Lietuvoje ir Vasario 16 D. būdavo gražiai ir iškilmingai švenčiama. Nors švenčiame ją ir čia, bet ne taip kaip Lietuvoje. Daug kas iš mūsų jos ir nešvenčia. Kas plaukas, tas protas. Pasidarėme nevieningi ir nedrausmingi. Kas bus dar vėliau, kai tie kurie gynėme ir kovojome už Lietuvą su ginklu, būsime visi po velėna? Jaunoji karta nežino Lietuvos, jos nematė ir net lietuviškai beveik nemoka kalbėti.

Mūsų čia sakomų gražių kalbų niekas negirdi, svetimieji už mūsų laisvę nekariaus. Suaukotais pinigais irgi Lietuvai laisvės neišpirksime. Galų gale, reikėės patiems lietuviams savomis gyvybėmis laisvę išsikovoti. Bet ne visi ir tą dolerį skiria mūsų laisvinimui. Užeik kur į traktierių, tai mūsų broliai ir sesės net dešimtinėmis mėtosi, raudonomis nosimis vienas kitą kolioja, keikiasi ir net mušasi. Sako, vienas žydus šaudė, kitas velnius gaudė, net svetimtaučiai pradeda iš mūsų juoktis. Kai mūsų tarpe nebus vienybės, nebus ir galybės.

Tie, kurie už Lietuvą kariavome, netekome kūno dalies **ar pralleto** kraujo ir sveikatos, tai tie tebemylime Ją. Bet yra tokių mūsų tarpe, kurie sako, ko gi ėjai į tą kariuomenę, durnas buvai tai ir liejai kraują. Skaudu darosi tokių kalbų beklausant. Jie pirmiausia tai puola mūsų prezidentą, generolus ir kitus buvusius augšto rango žmones. Tačiau dauguma tų, kurie taip kalba tai yra ne tikrieji tremtiniai. Tie ponaičiai, kurie nepatenkinti mūsų veiksniais, buvusiais kariais, šauliais ar policijos tarnautojais, tai ne tikri dypukai. Tai tie, kurie buvo išvežti Vokietijon darbams, o tik vėliau ir jie pasidarė dypukais ir atvažiavo čia kartu su tremtiniais į Ameriką. Toki žmonės tikrai nenori laisvos Lietuvos, jie neduos nė dolerio Jos išlaisvinimui, jie neskaito lietuviškos spaudos. Jų yra čia Ročesteryje, yra ir kituose Amerikos miestuose.

P. Pleskevičius,
Kūrėjas-Savanoris ir Laisvės Kovų invalidas.

— — —

Chuck Percy, nesenai išrinktas J. A. V. senatoriumi (remiamas kai kurių lietuviškų laikraščių) nepersenai vienoje porinkiminėje kalboje Harrisburge, Pa., pareiškė: "Siekti to, ką kaikurie vadina totaline pergale (Vietname) būtų katastrofinė klaida, tas mus skandintų užsieniuose ir silpnintų namuose... (!!!)

N. R.

— — —

Prezidentas LBJ reikalauja, kad žmonės išstotų iš KU-KLUX-KLANo, bet jis nereikalauja, kad žmonės išstotų iš komunistų partijos. **C.F.**

"KARIO" Redakcijai

Siųsdami vieną egzempliorių "Šaulių Sąjungos Istorijos" kreipiamės į Jus prašydami neatsisakyti paminėti jos pasirodymą Jūsų leidžiamame periodiniame leidinyje. Būtume dėkingi jei rastumėte vietos (be užmokesnio) įterpti žemiau prijungtąjį tekstą ar bent jo dalį.

Minties spaustuvė Sydney, Australijoje, išleido antrąją laidą "Šaulių Sąjungos Istorijos". Pirmoji laida išleista Šaulių Sąjungos 1939 metais Lietuvoje. Ją parašė Šaulių Sąjungos vadovybės pakviestas istorikas Dr. Jonas Matusas. Ši knyga, nespėjusi plačiau paplisti, raudonajai armijai okupavus Lietuvą, buvo konfiskuota.

Šaulių S-gos Istoriją perspausdinti mus skatino buvęs Šaulių S-gos vadas a.a. pulk. Pranas Saladžius, miręs 1965 metais Rochester, Amerikoje.

Tai knyga, kurią turėtų įsigyti kiekvienas šaulys, karys, knygos mėgėjas lietuvis neatitolęs nuo kovų dėl Lietuvos laisvės. Laukiama šaulių ir karių organizacijų talka. Knygų platintojai taip pat kviečiami į talką.

Kietais viršeliais gražiai išleista arti 300 psl. knyga kainuoja $4.00 (JAV). Ją galima įsigyti: Pr. Nagys, 417 Burwood Rd., Belmore, N.S.W., Australia.

Su gilia pagarba

Pr. Nagys
Minties spaustuvės vardu

— — —

AUKOJO KARIUI:

$25.00 — M. Dambrauskas, Rento, Wash.. **Po $10.00** — LVS "Ramovė" Omahos sk.; J. Bagdonavičius, Lemont, Ill.; A. Jelionis, Chicago, Ill.; P. Karosas, New Britain, Conn.. **Po $8.00** — M. Rėklaitis, Chicago, Ill.; J. Ugianskis, Gr. Rapids, Mich.. **Po $5.00** — G. Balanda, Detroit, Mich.; K. Venclauskas, Los Angeles, Calif. **Po $4.00** — S. Baipšys, Bev. Shores, Ind.; Br. Bajerčius, Boston, Mass.; V. Braziulis, Cleveland, Ohio; B. Burba, Detroit, Mich.; K. Jankūnas, Lodi, N.J.; F. Janonis, Brockton, Mass.; A. Jonkutė, Chicago, Ill.; J. Kaklauskas, Cleveland, Ohio; J. Kazickas, Cleveland, Ohio; S. Kraunaitis, Andes, N. Y.; L. Lendraitis, Boston, Mass.; B. H. Michels, Hyattsville, Md.; A. Mikalkėnas, Detroit, Mich.; P. Pečenkis, Elizabeth, N.J.; V. Petrauskas, Chicago, Ill.; M. Smelstorius, Cleveland, Ohio; J. Sutkus, Chicago, Ill.; J. Šepetys, Detroit, Mich.; J. Telksnys, Gr. Neck, N. Y.; J. Vizbaras, Boston, Mass.; K. Žilėnas, Cicero, Ill. **Po 3.00** — L. Balzaras, Chicago, Ill.; P. Jaras, Norwood, Mass.; S. Malinauskas, Hamtramck, Mich.; F. Tallat-Kelpša, Ev. Park, Ill.; St. Virpša, Chicago, Ill. **$2.25** — V. Šliogeris, Belmore, Australija. **Po $2.00** — V. Alksninis, Maspeth, N.Y.; V. Baltrušaitis, Rochester, N.Y.; Br. Juška, Kenosha, Wis.; V. Nenortas, Hartford, Conn.; Eug. Noakas, Ozone Park, N.Y.; F. Pempė, Philadelphia, Pa.; I. Povilavičius, Yonkers, N.Y.; V. Šaudzis, Philadelphia, Pa.; J. Švedas, Elizabeth, N.J.; J. Tomas, Woodhaven, N. Y.; B. Ūsas, Chicago, Ill.; K. Vadišius, Manchester, Conn.; A. Vileniškis, Dorchester, Mass.; K. Zaganevičius, Boston, Mass.; Vl. Židžiūnas, Worcester, Mas.. **Po $1.00** — J. Andrašūnas, Los Angeles, Calif.; A. Bliūdžius, Detroit, Mich.; P. Gulbinas, Toronto, Canada; B. Jablonskis, Aurora, Ill.; J. Kinčius, Detroit, Mich.; Z. Mikšienė, Detroit, Mich.; K. Pranckonis, Baltimore, Md.; E. Slavinskas, Chicago, Ill.; Ed. Shilling, Racine, Wis.; V. Vilčinas, Racine, Wis.

KARIO LEIDINIAI

H. Sienkievičius, KRYŽIUOČIAI, 3 tomai, viso 1116 psl. Vertė K. Jankūnas; dail. V. K. Jonyno spalvuotas piešinys viršelyje ir aplanke. Vieno tomo kaina $3.50 (I t. išparduotas).

V. Biržiška, PRAEITIES PABIROS, 352 psl., daug paveikslų, įrišta. Kaina $6.50 (Prenumeratoriams — $5.50).

O. Urbonas, ŽALGIRIO MŪŠIS, 94 psl. teksto, 16 specialių iliustracijų ir dvispalvės mūšio schemos. Viršelis su aplanku. Kaina $3.00 (Prenumeratoriams $2.50). Šis veikalas yra atžymėtas ypatinga Ramovės premija.

Z. Raulinaitis, DURBĖS MŪŠIS, 96 psl., daug iliustracijų. Atspausta iš 1960 m. Kario. Kaina $1.25 (Prenumeratoriams $1.00). Laimėjęs metinę Ramovės premiją.

Z. Raulinaitis, AISČIAI KARINĖS ISTORIJOS ŠVIESOJE, 64 psl., iliustruotas. Atspausta iš 1961 m. Kario. Kaina $1.25 (Prenumeratoriams — $1.00). Laimėjęs metinę Ramovės premiją.

Z. Raulinaitis, GALINDAI PRIEŠ ROMĄ, 80 psl. Kaina $1.25.

Z. Raulinaitis, HUNŲ ŽYGIS Į PRŪSUS, 32 psl. Kaina $1.00;

O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE I dalis, 117 psl. Atspausdinta iš 1958 ir 1961 m. Kario, gausiai iliustruota, 250 egz. Laimėjęs metinę Ramovės premiją. Kaina $1.75 (Prenumeratoriams — $1.50).

O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE II dalis — kaina $1.75.

J. Variakojis, 4 P. L.K. MINDAUGO PULKAS. Kaina $3.50.

Z. Raulinaitis, VAIDEVUTIS, 64 psl. Kaina $1.25.

Mūsų jėgos, mūsų žinios
Laisvai Lietuvai Tėvynei!

KARYS ---------- yra

1966 M. LIETUVIŲ JAUNIMO KONGRESO RĖMĖJAS

Juozas J. Bachunas
PLB VALDYBOS PIRMININKAS

Vytautas Kamantas
PLJK FINANSŲ K-JOS PIRMININKAS

PLJK KOMITETO PIRMININKAS

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — $6.00, pusmečiui — $3.00; atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:
KARYS
916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N.Y. 11221, U. S. A.

Čekius, arba "Money Order" adresuoti "KARYS" vardu.
Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.
KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą.